

ΚΕΝΤΡΟ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ
ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ
ΔΙΚΑΙΟΥ

ΙΔΡΥΜΑ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗ ΚΑΙ ΔΗΜΗΤΡΗ ΤΣΑΤΣΟΥ

Επίκαιρα

Θέματα Συνταγματικού Δικαίου

Υπεύθυνος ύλης: Ξενοφών Κοντιάδης

Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2017, Τεύχος 64

Νέα έκδοση του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

ΚΕΝΤΡΟ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ
ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ
ΔΙΚΑΙΟΥ

ΙΔΡΥΜΑ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗ ΚΑΙ ΔΗΜΗΤΡΗ ΤΣΑΤΣΟΥ

Φ. ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ Ε. ΚΟΝΤΙΑΔΗΣ
Χ. ΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ Γ. ΓΕΡΑΠΕΤΡΙΤΗΣ

ΣΥΝΤΑΓΜΑ

Κατ' άρθρο ερμηνεία

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ
ΑΘΗΝΑ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Με το έργο αυτό ο νομικός κόσμος της χώρας θα έχει για πρώτη φορά στη διάθεσή του μια ολοκληρωμένη ερμηνεία άρθρο προς άρθρο του ισχύοντος ελληνικού Συντάγματος. Το έργο εκτείνεται σε δύο χιλιάδες σελίδες, με τη συμβολή 60 συγγραφέων προερχόμενων από διάφορους κλάδους της επιστήμης του δικαίου, υπό τη διεύθυνση των Καθηγητών Φ. Σπυρόπουλου, Ξ. Κοντιάδη, Χ. Ανθόπουλου και Γ. Γεραπετρίτη.

Ο σχεδιασμός του έργου περιλαμβάνει τον αναλυτικό σχολιασμό κάθε μεμονωμένου συνταγματικού κανόνα, από το προοίμιο μέχρι το ακροτελεύτιο άρθρο του Συντάγματος, με αναφορά στην ιστορία και τη γένεση των σχετικών συνταγματικών διατάξεων, στη νομοθετική υλοποίησή τους, στη θεωρητική επεξεργασία τους, στην πράξη των συνταγματικών οργάνων, στη συνταγματική νομολογία, συμπεριλαμβανομένης και της νομολογίας του ΕΔΔΑ και του ΔΕΕ, ιδίως στο πεδίο των θεμελιωδών δικαιωμάτων και του «οικονομικού Συντάγματος», λαμβάνοντας υπ' όψιν και τη συζήτηση για τη συνταγματική αναθεώρηση.

Με τις προδιαγραφές αυτές η «Ερμηνεία του Συντάγματος» προορίζεται να αποτελέσει ένα έργο αναφοράς για τη θεωρία και την πράξη του ελληνικού δικαίου και για όλους όσους ασχολούνται καθημερινά με αυτό.

Συνεργάτες του έργου:

Αθανασοπούλου Χαρίκλεια	Μαρκόπουλος Νίκος
Ακριβοπούλου Χριστίνα	Μήτρου Λίλιαν
Ανδρουλάκης Βασίλης	Μουζουράκη Παρασκευή
Ανδρουτσόπουλος Γιάννης	Μουκίου Χρυσούλα
Ανθόπουλος Χαράλαμπος	Μπουκουβάλα Βαρβάρα
Βασιλειάδης Δημήτρης	Νικολάκης Νικόλαος
Βελεγράκης Μανόλης	Ντουχάνης Χρήστος
Βλαχογιάννης Απόστολος	Παναγοπούλου-Κουτνατζή Φερενίκη
Γαβουνέλη Μαρία	Παπαδημητρίου Κώστας
Γεραπετρίτης Γιώργος	Παπαδόπουλος Νικόλαος
Γιαννακόπουλος Κώστας	Παπανικολάου Κυριάκος
Γιαταγάνας Ξενοφών	Παπαπαναγιώτου-Λέζα Αγγελική
Γκέρτσος Βασίλειος	Παπαρρηγοπούλου Πατρίνα
Δετσαρίδης Χρήστος	Παπαχρήστος Νίκος
Δημάκης Αλέξανδρος	Πετρόπουλος Βασίλης
Ζιάμου Θεοδώρα	Πρεβεδούρου Ευγενία
Ηλιάδου Κατερίνα	Πυργάκης Δημήτρης
Καϊδατζής Ακρίτας	Ράικος Δημήτρης
Καλυβιώτου Μαριάνθη	Σαραφιανός Δημήτρης
Καραβοκύρης Γιώργος	Σαρηγιαννίδης Μιλτιάδης
Κονδύλης Βασίλης	Σκούρα Κωνσταντίνα
Κονιδάρης Ιωάννης	Σολεϊντάκης Νικόλαος
Κοντιάδης Ξενοφών	Σπυρόπουλος Φίλιππος
Κοτζάμπαση Αθηνά	Στρατηλάτης Κώστας
Κουλουμπίνη Ευαγγελία	Τασόπουλος Γιάννης
Κουράκου Ευτυχία	Τσιρωνάς Αθανάσιος
Κουτνατζής Στυλιανός-Ιωάννης	Τσιφτσόγλου Αθηνά
Κοφίνης Στέργιος	Φατούρου Χριστίνα
Λιάκουρας Χρήστος	Χλέπας Νίκος
Λιάππης Δημήτρης	Χρήστου Βασιλική

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Στοιχηματίζοντας ότι οι πολιτισμικοί πόλεμοι έχουν τελειώσει», Mark Tushnet
- «Η προσωπικότητα του δικαστή», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Η ελευθερία της έκφρασης και το κρυφό νήμα», Νίκος Αλιβιζάτος
- «ΕΕ και κράτος δικαίου», Χαράλαμπος Ανθόπουλος
- «Οι ενώσεις των δικαστών», Πέτρος Παραράς
- «Έλλειμμα δημοκρατίας», Κώστας Χρυσόγονος
- «Νομιμότητα», Κώστας Μποτόπουλος
- «Η αμφίστομος μάχαιρα: οδηγίες χρήσεως», Αθανάσιος Αναγνωστόπουλος
- «Απίστευτο και όμως αληθινό», Αντώνης Μανιτάκης
- Δήλωση 14 καθηγητών του Συνταγματικού Δικαίου για το όριο ηλικίας των ανώτατων δικαστών
- Ανακοίνωση Ένωσης Δικαστικών Λειτουργών Συμβουλίου της Επικρατείας για το ζήτημα του ορίου ηλικίας δικαστικών λειτουργών

Νέες δραστηριότητες του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Προγράμματα

- “ENABLE - Enabling dematerialized access to information and assets for judicial enforcement of claims in the EU”

Εκδηλώσεις

- «Το Σύνταγμα και η εφαρμογή του στην πράξη», Αμφιθέατρο Μεγάρου Διοικητού Θ.Β. Καρατζά, 9/2/2017
- «Η προσωπικότητα του δικαστή και η νομολογία», ΔΣΑ 20/2/2017

Τρομοκρατική ενέργεια στα γραφεία του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου, 4/1/2017

Στοιχηματίζοντας ότι οι πολιτισμικοί πόλεμοι έχουν τελειώσει

Mark Tushnet, καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου, Πανεπιστήμιο Harvard

Ένα από τα χαρακτηριστικά των μηνυμάτων μίσους που έλαβα στο μέιλ μου (αλλά και των σχετικά πιο ευπρεπών αντιδράσεων) μετά από την ανάρτησή μου περί εγκατάλειψης της αμυντικής στάσης που έχει υιοθετήσει ο φιλελευθερισμός, είναι η αυτάρεσκη καυχησιολογία για το αποτέλεσμα των πρόσφατων εκλογών. (Ένα άλλο χαρακτηριστικό είναι η συστηματική παρερμηνεία της ανάρτησης, την οποία εκλαμβάνουν ως συμβουλή στους φιλελεύθερους δικαστές και όχι στους φιλελεύθερους πανεπιστημιακούς – μια παρερμηνεία η οποία δεν προκαλεί ιδιαίτερη εμπιστοσύνη στις ικανότητες όσων διαβεβαιώνουν ότι ερμηνεύουν το Σύνταγμα ως γραπτό κείμενο. Αν δεν μπορούν να διαβάσουν με ακρίβεια ένα γραπτό κείμενο που έχει αναρτηθεί σε ιστολόγιο, γιατί να πιστέψουμε ότι μπορούν να διαβάσουν με ακρίβεια το κείμενο του Συντάγματος;). Θα επιτείνω λοιπόν το σημείο που αναδείχθηκε ως το περισσότερο ενοχλητικό – τον ισχυρισμό ότι οι πολιτισμικοί πόλεμοι έχουν λάβει τέλος και ότι οι φιλελεύθεροι νίκησαν.

Η προφανής αφετηρία είναι οι γκέι γάμοι. Κανείς –και εννοώ κυριολεκτικά κανείς– από εκείνους που αντέδρασαν στην ανάρτησή μου δεν υποστηρίζει (και ούτε νομίζω πιστεύει) ότι υπάρχει έστω η παραμικρή πιθανότητα να καταργηθούν οι γκέι γάμοι. Αυτό δεν είναι μια απερίσκεπτη εκτίμηση ή ένα παρεμπύπτον ζήτημα – αυτό ακριβώς για το οποίο αγωνιζόταν το κίνημα για τα δικαιώματα των ομοφυλόφιλων επί δεκαετίες είναι πλέον εκτός διαπραγματεύσεως και έχουμε νικήσει.

Το επόμενο ζήτημα είναι η πολυπολιτισμική εκπαίδευση. Ούτε αυτή πρόκειται να καταργηθεί και αμφιβάλλω αν και σε αυτή την περίπτωση υπάρχει κανείς που να πιστεύει ότι αυτό θα συμβεί, με την εξαίρεση ίσως μικρών αλλαγών σε περιφερειακά ζητήματα.

Το τρίτο σημείο είναι τα δικαιώματα των διεμφυλικών. Εδώ η κύρια επισήμανση είναι ότι αυτό αποτελεί το πεδίο όπου διεξάγεται τώρα η μάχη. Ποιος θα φανταζόταν έστω και μια δεκαετία πριν, ότι θα λάμβανε χώρα μια μεγάλη μάχη –την οποία προς το παρόν κερδίζουμε– για το δικαίωμα των νεαρών τρανς ανθρώπων να χρησιμοποιούν μία συγκεκριμένη σχολική τουαλέτα; Δεν έχουμε κερδίσει ακόμη αυτή τη μάχη, και ίσως δεν θα το καταφέρουμε μέσα στα επόμενα ένα ή δύο χρόνια, όμως

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Στοιχηματίζοντας ότι οι πολιτισμικοί πόλεμοι έχουν τελειώσει», Mark Tushnet
- «Η προσωπικότητα του δικαστή», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Η ελευθερία της έκφρασης και το κρυφό νήμα», Νίκος Αλιβιζάτος
- «ΕΕ και κράτος δικαίου», Χαράλαμπος Ανθόπουλος
- «Οι ενώσεις των δικαστών», Πέτρος Παραράς
- «Έλλειμμα δημοκρατίας», Κώστας Χρυσόγονος
- «Νομιμότητα», Κώστας Μποτόπουλος
- «Η αμφίστομος μάχαιρα: οδηγίες χρήσεως», Αθανάσιος Αναγνωστόπουλος
- «Απίστευτο και όμως αληθινό», Αντώνης Μανιτάκης
- Δήλωση 14 καθηγητών του Συνταγματικού Δικαίου για το όριο ηλικίας των ανώτατων δικαστών
- Ανακοίνωση Ένωσης Δικαστικών Λειτουργών Συμβουλίου της Επικρατείας για το ζήτημα του ορίου ηλικίας δικαστικών λειτουργών

η μάχη (για να συνεχίσω να χρησιμοποιώ μεταφορικά πολεμική ορολογία) λαμβάνει χώρα βαθιά μέσα στην περιοχή που ο εχθρός θεωρούσε δική του.

Τέταρτον, τα γκέι δικαιώματα γενικά. Εδώ εκδηλώνεται ο μεγαλύτερος βαθμός αυταρέσκειας. Όμως, πρέπει να σημειωθεί ότι αφορά ένα ιδιαίτερα περιορισμένο πεδίο. Και ως προς το ζήτημα αυτό κανείς δεν υποστηρίζει ότι πρέπει να επιτρέπεται οι επιχειρήσεις να προβαίνουν σε διακρίσεις εναντίον της ΛΟΑΤΙ κοινότητας γενικά, επειδή για παράδειγμα απλά οι ιδιοκτήτες τους θεωρούν ότι η συμπεριφορά που πιστεύουν ότι σχετίζεται με τα μέλη της κοινότητας αυτής είναι «ενοχλητική». Αντίθετα μάλιστα, πολλές από τις αντιδράσεις που προκάλεσε η ανάρτησή μου περιλαμβάνουν την επισήμανση, που φαίνεται πια να έχει καταστεί μια τυποποιημένη ρήτρα, ότι «φυσικά» όσοι αντιδρούν σε όσα γράφω είναι αντίθετοι στις διακρίσεις εναντίον της ΛΟΑΤΙ κοινότητας. Και εδώ λοιπόν φαίνεται πόσο έδαφος έχουμε κερδίσει μέσα στην εχθρική περιοχή.

Τι συμβαίνει όμως με τις διαφοροποιήσεις για όσους έχουν θρησκευτικές αντιρρήσεις στο να εξυπηρετούν στις επιχειρήσεις τους τα μέλη της ΛΟΑΤΙ κοινότητας; Εδώ όλα κρίνονται στις λεπτομέρειες, τις οποίες οι «αυτάρεσκοι» φαίνεται να παραβλέπουν. Από την αρχή πίστευα –και έγγραφα, χωρίς βέβαια κανείς να δίνει σημασία σε αυτό– ότι το πιθανότερο ήταν να καταλήξουμε σε κάποιας μορφής περιορισμένες διαφοροποιήσεις. Πίστευα ότι αυτές θα αφορούν ένα μικρό αριθμό ατομικών επιχειρήσεων, στις οποίες εργάζονται προσωπικά οι ιδιοκτήτες τους, οι οποίοι έχουν θρησκευτικές αντιρρήσεις στο να παρέχουν υπηρεσίες που θα περιέγραφα ως σχετικές με την έκφραση. Ακόμα πιστεύω ότι εκεί θα καταλήξουμε, πέρα από κάποιες διαφοροποιήσεις στις λεπτομέρειες, όπως το μέγεθος των επιχειρήσεων, τι μπορεί να θεωρηθεί υπηρεσία που σχετίζεται με την έκφραση κ.λπ. Πιστεύω όμως ότι αυτού του είδους οι αποκλίσεις καθεαυτές αποτελούν ένδειξη της νίκης μας.

Τι ισχύει όμως ως προς κάποιες ευρύτερες νομοθετικές αποκλίσεις, που απορρέουν από θρησκευτικές πεποιθήσεις ως βάση για ευρύτερες πολιτικές οι οποίες εγκαθιδρύουν διακρίσεις; Υπάρχει κανείς που να πιστεύει ότι θα ψηφιστεί κάποιος νόμος ο οποίος να επιτρέπει σε μια μεγάλη αλυσίδα εστίασης να αρνηθεί να εξυπηρετήσει μέλη της ΛΟΑΤΙ κοινότητας, επειδή οι ιδιοκτήτες της έχουν θρησκευτικές αντιρρήσεις να τους πουλήσουν σάντουιτς; Δεν το νομίζω. Και όμως, αυτό ακριβώς θα επέτρεπαν ορισμένα από τα προτεινόμενα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Στοιχηματίζοντας ότι οι πολιτισμικοί πόλεμοι έχουν τελειώσει», Mark Tushnet
- «Η προσωπικότητα του δικαστή», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Η ελευθερία της έκφρασης και το κρυφό νήμα», Νίκος Αλιβιζάτος
- «ΕΕ και κράτος δικαίου», Χαράλαμπος Ανθόπουλος
- «Οι ενώσεις των δικαστών», Πέτρος Παραράς
- «Έλλειμμα δημοκρατίας», Κώστας Χρυσόγονος
- «Νομιμότητα», Κώστας Μποτόπουλος
- «Η αμφίστομος μάχαιρα: οδηγίες χρήσεως», Αθανάσιος Αναγνωστόπουλος
- «Απίστευτο και όμως αληθινό», Αντώνης Μανιτάκης
- Δήλωση 14 καθηγητών του Συνταγματικού Δικαίου για το όριο ηλικίας των ανώτατων δικαστών
- Ανακοίνωση Ένωσης Δικαστικών Λειτουργιών Συμβουλίου της Επικρατείας για το ζήτημα του ορίου ηλικίας δικαστικών λειτουργιών

νομοθετήματα. Εδώ θα κάνω ορισμένες προβλέψεις: (α) το σχέδιο ομοσπονδιακού νόμου είναι μάλλον δύσκολο να περάσει, αν και δεν είναι απίθανο (β) Σε περίπτωση που περάσει και ψηφιστούν παρόμοιοι πολιτειακοί νόμοι, θα υπόκεινται σε ιδιαίτερα στενή ερμηνεία (γ) Εναλλακτικά, αν ψηφιστούν θα κριθούν αντισυνταγματικοί ακριβώς λόγω του εύρους τους. Υπάρχουν αρκετά στοιχεία που υποστηρίζουν τις προβλέψεις αυτές, τα οποία προκύπτουν από τα πολιτικά προβλήματα που δημιουργήθηκαν όταν νομοσχέδια με μεγάλο εύρος προτάθηκαν ή ψηφίστηκαν στην Ινδιάννα, τη Νότιο Καρολίνα, τη Γεωργία και την Αριζόνα.

Τέλος, ως προς τις θετικές δράσεις και την άμβλωση: εδώ αναφέρομαι σε πιο υποθετικά σενάρια. Μέχρι να αποχωρήσει ο δικαστής Anthony Kennedy από το Ανώτατο Δικαστήριο ή ο Τραμπ να καταφέρει να ορίσει δύο δικαστές στο Δικαστήριο, δεν θα συμβεί τίποτα που να αλλάζει τη νομολογία. Το Δικαστήριο απεφάνθη στην υπόθεση Fisher and Whole Woman's Health ακριβώς επειδή ήταν γνωστό (υποθέτω, δεν έχω εσωτερική πληροφόρηση) ότι η αντικατάσταση του δικαστή Scalia δεν θα μετέβαλε το αποτέλεσμα. Για αυτόν ακριβώς τον λόγο η πολιτική αντιπαράθεση για τον δεύτερο διορισμό δικαστή στο Ανώτατο Δικαστήριο θα είναι πολύ πιο έντονη από οτιδήποτε έχουμε δει ως τώρα, και αυτό κάτι σημαίνει.

Θα ακολουθήσουν κάποιες ακόμη μεταφορικές εκφράσεις με στρατιωτικές αναφορές. Όσοι τώρα καυχώνται με αυταρέσκεια, θυμίζουν τον Robert E. Lee όταν ετοιμαζόταν για τη μάχη του Γκέτισμπουργκ. Περιμένουν να νικήσουν, φυσικά, αλλά (νομίζω πως) θα εκπλαγούν. Και ασφαλώς θα υπάρχουν διαρκείς συμπλοκές – όπως ο ανταρτοπόλεμος μετά το Appomattox, και ίσως χάσουμε σε μερικές. Όμως, λαμβάνοντας υπόψη τη συνολική εικόνα: οι πολιτισμικοί πόλεμοι έχουν λάβει τέλος και νικητές είμαστε εμείς.

(επιλογή-μετάφραση: Αλκμήνη Φωτιάδου)

<https://balkin.blogspot.gr, 20/12/2016>

Η προσωπικότητα του δικαστή

Ξενοφών Κοντιάδης, Καθηγητής Δημοσίου Δικαίου στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, Πρόεδρος του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου

Διαπιστώνεται αυτή την περίοδο στη χώρα μας μια υπερέκθεση των δικαστών και των δικαστικών αποφάσεων στη δημοσιότητα, ασυνήθιστη για τα ελληνικά δεδομένα. Στη συγκυρία της κρίσης συχνά

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Στοιχηματίζοντας ότι οι πολιτισμικοί πόλεμοι έχουν τελειώσει», Mark Tushnet
- «Η προσωπικότητα του δικαστή», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Η ελευθερία της έκφρασης και το κρυφό νήμα», Νίκος Αλιβιζάτος
- «ΕΕ και κράτος δικαίου», Χαράλαμπος Ανθόπουλος
- «Οι ενώσεις των δικαστών», Πέτρος Παραράς
- «Έλλειμμα δημοκρατίας», Κώστας Χρυσόγονος
- «Νομιμότητα», Κώστας Μποτόπουλος
- «Η αμφίστομος μάχαιρα: οδηγίες χρήσεως», Αθανάσιος Αναγνωστόπουλος
- «Απίστευτο και όμως αληθινό», Αντώνης Μανιτάκης
- Δήλωση 14 καθηγητών του Συνταγματικού Δικαίου για το όριο ηλικίας των ανώτατων δικαστών
- Ανακοίνωση Ένωσης Δικαστικών Λειτουργών Συμβουλίου της Επικρατείας για το ζήτημα του ορίου ηλικίας δικαστικών λειτουργών

μετατέθηκε στα δικαστήρια η ευθύνη για την επικύρωση ή την ακύρωση ως αντισυνταγματικών κρίσιμων πολιτικών αποφάσεων. Οι δικαστές, είτε στηρίζοντας τις επιλογές του νομοθέτη είτε ανατρέποντάς τες, δεν απέφυγαν την έντονη κριτική για τις αποφάσεις τους. Ακόμη και η πολιτική εξουσία δεν δίστασε να κατακρίνει δικαστήρια που εκδίδουν αποφάσεις αντίθετες με τις προσδοκίες της. Όχι μόνο η νομική σκέψη, αλλά και η γενικότερη συγκρότηση της προσωπικότητας των δικαστών καθίστανται αντικείμενο σχολιασμού.

Στο πρόσφατο βιβλίο του J. Rosen «Το Ανώτατο Δικαστήριο των Η.Π.Α.» (εκδ. Παπαζήση 2016) αναπτύσσεται ένας ευρύτερος προβληματισμός για τον ρόλο της προσωπικότητας του δικαστή κατά την τέλεση του έργου του. Οι δικαστές του Ανώτατου Δικαστηρίου των ΗΠΑ παρομοιάζονται με «σκορπιούς κλεισμένους σε ένα μπουκάλι». Η προσωπικότητα των δικαστών, οι αντιπαραθέσεις μεταξύ τους, αλλά και με την πολιτική ηγεσία των ΗΠΑ, διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη του δικαστηρίου και της νομολογίας του. Όπως σε κάθε ανθρώπινη ομάδα, έτσι και σε ένα πολυμελές δικαστήριο οι ιδιαιτερότητες της προσωπικότητας των μελών του επηρεάζουν τη διαμόρφωση της νομολογίας. Συγκρίνοντας δικαστές με διαφορετική κοινωνική προέλευση, εκπαίδευση, επαγγελματική εμπειρία και φιλοσοφικές αντιλήψεις αναδεικνύονται ορισμένα γνωρίσματα αναγκαία για τον δικαστή. Αυτά υπερβαίνουν τις ιδεολογικές γραμμές μεταξύ φιλελεύθερων και συντηρητικών, οπαδών της στενής ή της ευρύτερης ερμηνείας του Συντάγματος, ακτιβιστών ή αυτοσυγκρατημένων, και είναι πολύτιμα κατά την άσκηση της ηγεσίας κάθε δικαστηρίου.

Η διάθεση πραγματισμού, ο βαθμός «ταπεινότητας», η ικανότητα καλής λειτουργίας μέσα σε συλλογικά όργανα έχουν αποδειχθεί σημαντικότερες αρετές από τις λαμπρές ακαδημαϊκές περγαμηνές και την αυστηρή φιλοσοφική συνέπεια. Στις ΗΠΑ οι δικαστές που έθεσαν το συμφέρον του δικαστηρίου πάνω από το δικό τους συνέβαλαν στην εξέλιξή του από έναν αδύναμο και αμφισβητούμενο κρατικό θεσμό σε έναν από τους ισχυρότερους και πιο ανεξάρτητους.

πηγή: «Έθνος» 24/1/2017

Η ελευθερία της έκφρασης και το κρυφό νήμα

Νίκος Αλιβιζάτος, Ομότιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών

Θα ευχόταν κανείς να είναι απλή σύμπτωση. Τα κοινά

www.cecl.gr

Επικοινωνία: centre@cecl.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Στοιχηματίζοντας ότι οι πολιτισμικοί πόλεμοι έχουν τελειώσει», Mark Tushnet
- «Η προσωπικότητα του δικαστή», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Η ελευθερία της έκφρασης και το κρυφό νήμα», Νίκος Αλιβιζάτος
- «ΕΕ και κράτος δικαίου», Χαράλαμπος Ανθόπουλος
- «Οι ενώσεις των δικαστών», Πέτρος Παραράς
- «Έλλειμμα δημοκρατίας», Κώστας Χρυσόγονος
- «Νομιμότητα», Κώστας Μποτόπουλος
- «Η αμφίστομος μάχαιρα: οδηγίες χρήσεως», Αθανάσιος Αναγνωστόπουλος
- «Απίστευτο και όμως αληθινό», Αντώνης Μανιτάκης
- Δήλωση 14 καθηγητών του Συνταγματικού Δικαίου για το όριο ηλικίας των ανώτατων δικαστών
- Ανακοίνωση Ένωσης Δικαστικών Λειτουργών Συμβουλίου της Επικρατείας για το ζήτημα του ορίου ηλικίας δικαστικών λειτουργών

χαρακτηριστικά ωστόσο των κρίσιμων γεγονότων είναι τόσο πολλά ώστε και να ήθελε κανείς να αγιάσει δεν θα το κατάφερνε. Τα θυμίζω ένα-ένα, για να τα σχολιάσω στη συνέχεια:

- Αστική δίκη Καμμένου κατά Πετρουλάκη, για προσβολή της προσωπικότητας του πρώτου από τον δεύτερο, με προπέρσινη ανάρτηση στο Protagon.gr. Σε αυτήν, ο γνωστός γελοιογράφος σχολίαζε τη σύμπραξη ΣΥΡΙΖΑ και ΑΝΕΛ με καυστικό μεν ύφος, αλλά χωρίς να αποδίδει στον κ. Καμμένο κανένα ψευδές γεγονός. Παρ' όλ' αυτά, ο κ. Πετρουλάκης κινδυνεύει να καταδικασθεί σε καταβολή εξοντωτικής αποζημίωσης για απλή κριτική.

- Μήνυση Καμμένου κατά «Παραπολιτικών», για απόπειρα εκβίασης και συκοφαντική δυσφήμιση. Εδώ αξιοσημείωτο δεν είναι το περιεχόμενο του δημοσιεύματος, αλλά το ότι ο διευθυντής της εφημερίδας συνελήφθη στα γραφεία της, σε ώρα μάλιστα δουλειάς. Από τότε που καταργήθηκε η συνταγματική πρόβλεψη του αυτοφώρου (2001), είναι η πρώτη φορά που δημοσιογράφος παραπέμπεται με αυτή την τυποκτόνο διαδικασία, την οποία –θυμίζω– είχε εισαγάγει η αλήστου μνήμης «Κοσμογονία» του στρατηγού Γ. Κονδύλη, το 1935.

- Κίνδυνος διακοπής της έκδοσης του «Βήματος» και των «Νέων», διότι δεν παρέχεται η δυνατότητα στις πιστώτριες τράπεζες να παρατείνουν τη δανειοδότηση του ΔΟΛ με όρους που να επιτρέπουν τη διάσωσή του.

- Απόπειρα χειραγώγησης των ιδιωτικών καναλιών με παράκαμψη του ΕΣΡ και περιορισμό των διαθέσιμων αδειών σε τέσσερις. Ως γνωστόν, το Συμβούλιο της Επικρατείας έκρινε αντισυνταγματικό τον «νόμο Παππά» και ακύρωσε τον διαγωνισμό του περασμένου Αυγούστου.

- Παραπομπή στο πειθαρχικό συμβούλιο της ΕΣΗΕΑ δημοσιογράφων για μεροληπτική υποστήριξη του «ναι» στο δημοψήφισμα του 2015. Τελικά όλοι απαλλάχθηκαν τον περασμένο Σεπτέμβριο.

Εκ πρώτης όψεως, θα μπορούσε βέβαια να προβάλλει κανείς ότι οι δυσκολίες του ΔΟΛ δεν οφείλονται στον αυταρχισμό των κυβερνήσεων αλλά στην κρίση του Τύπου, την οποία προκάλεσε η διάδοση του Internet και των κοινωνικών δικτύων, όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και διεθνώς. Αν το «Συγκρότημα» δεν μπόρεσε να προσαρμοσθεί στη νέα πραγματικότητα, γιατί άραγε να φταίει η σημερινή κυβέρνηση; Στην Ελλάδα μάλιστα των μνημονίων, η δραματική συρρίκνωση της διαφημιστικής πίτας επέτεινε το πρόβλημα. Άλλος πάλι θα μπορούσε να πει ότι τα «Παραπολιτικά» δεν είναι δα και το πιο αθώο

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Στοιχηματίζοντας ότι οι πολιτισμικοί πόλεμοι έχουν τελειώσει», Mark Tushnet
- «Η προσωπικότητα του δικαστή», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Η ελευθερία της έκφρασης και το κρυφό νήμα», Νίκος Αλιβιζάτος
- «ΕΕ και κράτος δικαίου», Χαράλαμπος Ανθόπουλος
- «Οι ενώσεις των δικαστών», Πέτρος Παραράς
- «Έλλειμμα δημοκρατίας», Κώστας Χρυσόγονος
- «Νομιμότητα», Κώστας Μποτόπουλος
- «Η αμφίστομος μάχαιρα: οδηγίες χρήσεως», Αθανάσιος Αναγνωστόπουλος
- «Απίστευτο και όμως αληθινό», Αντώνης Μανιτάκης
- Δήλωση 14 καθηγητών του Συνταγματικού Δικαίου για το όριο ηλικίας των ανώτατων δικαστών
- Ανακοίνωση Ένωσης Δικαστικών Λειτουργών Συμβουλίου της Επικρατείας για το ζήτημα του ορίου ηλικίας δικαστικών λειτουργών

έντυπο, αλλά μια κατ' εξοχήν κίτρινη εφημερίδα, που δεν ορρωδεί προ ουδενός για να πουλήσει φύλλα. Τέλος, για τις τηλεοπτικές άδειες, ο κ. Παππάς δεν έλεγε ασφαλώς ψέματα όταν ισχυριζόταν ότι στον χώρο της ραδιοτηλεόρασης, επικρατούσε καθεστώς πλήρους ασυδοσίας, μέχρις ότου η σημερινή κυβέρνηση αποφάσισε να αναμετρηθεί με τη «διαπλοκή».

Τα ανωτέρω επιχειρήματα, αν τα δει κανείς ξεχωριστά ένα-ένα, δεν είναι άνευ άλλου απορριπτέα. Διατυπωμένα, εν τούτοις, όλα μαζί δεν ευσταθούν. Διότι παραβλέπουν το κρυφό νήμα που συνδέει τα κρίσιμα περιστατικά, την τελευταία διετία. Ποιο είναι αυτό το νήμα;

Είναι η δύσκολα αποκρυπτόμενη προσπάθεια των σημερινών κυβερνώντων να ελέγξουν την πληροφόρηση, όχι αποσπασματικά, αλλά με σχέδιο, αποσκοπώντας σε μακροπρόθεσμα οφέλη. Περισσότερο από τις απανωτές δηλώσεις κυβερνητικών παραγόντων –από τον ίδιο τον πρωθυπουργό έως τον γενικό γραμματέα Ενημέρωσης– οι συγκεκριμένες συμπεριφορές είναι αυτές που μετρούν. Σε αυτές θα περιορισθώ:

Όπως ακριβώς συνέβη πριν από τρεις σχεδόν δεκαετίες με τη μετάβαση από την έντυπη στην ηλεκτρονική πληροφόρηση, έτσι και σήμερα, με το πέρασμα στην ψηφιακή εποχή, οι κανόνες του παιχνιδιού αλλάζουν δραματικά. Το επιχείρημα της σπάνεως των συχνοτήτων, που παλαιότερα δικαιολογούσε αυστηρούς ελέγχους στη ραδιοτηλεόραση, έχει πλέον ξεπεραστεί και το κόστος της παραγωγής και μετάδοσης τηλεοπτικών εκπομπών έχει περιορισθεί. Κραδαίνοντας την ελευθερία της έκφρασης, ο καθένας διεκδικεί να μεταδίδει ο ίδιος πληροφορίες και ειδήσεις, αποβλέποντας να αποσπάσει το μερίδιο της διαφημιστικής αγοράς που του αναλογεί. Μπροστά σε αυτές τις εξελίξεις, οι ώριμες δημοκρατίες δεν μένουν αδρανείς. Με τις εγγενείς δυσκολίες που εμφανίζει κάθε απόπειρα ρύθμισης ενός πεδίου που τεχνολογικά εξελίσσεται ραγδαία, ο νομοθέτης παρεμβαίνει αφ' ενός μεν για να εξασφαλίσει τον πλουραλισμό στην πληροφόρηση (τον οποίο σήμερα απειλούν όχι μόνο τα «μονοπώλια», αλλά και ο κατακερματισμός των μέσων), αφ' ετέρου δε για να περιορίσει τις ακρότητες στις οποίες μπορεί να οδηγήσει η παραπληροφόρηση. Για το τελευταίο αυτό φαινόμενο, οι εβδομάδες που προηγήθηκαν του Brexit και των τελευταίων αμερικανικών εκλογών θα διδάσκονται για χρόνια στις σχολές δημοσιογραφίας.

Δεν χρειάζεται να είναι κανείς συνταγματολόγος για να αντιληφθεί πόσο ζωτικής σημασίας είναι τα ανωτέρω για

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Στοιχηματίζοντας ότι οι πολιτισμικοί πόλεμοι έχουν τελειώσει», Mark Tushnet
- «Η προσωπικότητα του δικαστή», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Η ελευθερία της έκφρασης και το κρυφό νήμα», Νίκος Αλιβιζάτος
- «ΕΕ και κράτος δικαίου», Χαράλαμπος Ανθόπουλος
- «Οι ενώσεις των δικαστών», Πέτρος Παραράς
- «Έλλειμμα δημοκρατίας», Κώστας Χρυσόγονος
- «Νομιμότητα», Κώστας Μποτόπουλος
- «Η αμφίστομος μάχαιρα: οδηγίες χρήσεως», Αθανάσιος Αναγνωστόπουλος
- «Απίστευτο και όμως αληθινό», Αντώνης Μανιτάκης
- Δήλωση 14 καθηγητών του Συνταγματικού Δικαίου για το όριο ηλικίας των ανώτατων δικαστών
- Ανακοίνωση Ένωσης Δικαστικών Λειτουργών Συμβουλίου της Επικρατείας για το ζήτημα του ορίου ηλικίας δικαστικών λειτουργών

τη δημοκρατία. Η ελευθερία της έκφρασης και ο πλουραλισμός στην πληροφόρηση είναι συστατικά στοιχεία της πολιτικής αντιπαράθεσης. Επομένως, οι επιχειρήσεις του Τύπου και τα λοιπά μέσα ενημέρωσης δεν μπορεί να εξομοιώνονται με κοινές εμπορικές επιχειρήσεις. Γιατί το κλείσιμό τους είναι δεινό πλήγμα κατά της ίδιας της δημοκρατίας. Το επιχείρημα, συνεπώς, ότι η αρχή της ισότητας αποκλείει τάχα την ευνοϊκότερη μεταχείριση μιας εκδοτικής επιχείρησης από μια βιομηχανία εσωρούχων δεν ευσταθεί.

Η σημερινή κυβέρνηση όχι μόνο δεν συμμερίζεται τα ανωτέρω αλλά, αν κρίνει κανείς από τις υπέρογκες αποζημιώσεις που διεκδικεί ο κ. Καμμένος, δεν αποβλέπει στην ηθική ικανοποίηση των μελών της που θίγονται, αλλά στην εξόντωση των αντιπάλων της. Αρκεί να διαβάσει κανείς την ανακοίνωση που εξέδωσε ο ΣΥΡΙΖΑ για τη σύλληψη του διευθυντή των «Παραπολιτικών» για να αντιληφθεί ότι δεν πρόκειται για υπερευαισθησία ενός μεμονωμένου υπουργού, αλλά για κοινή στάση αμφοτέρων των κυβερνητικών εταίρων. (Μόνον οι συντάκτες της «Αυγής» έσωσαν κάτι από τη χαμένη τιμή της Αριστεράς.)

Και από μεν τον πρόεδρο των ΑΝΕΛ δεν θα περίμενε βέβαια κανείς να έχει εντυφλήσει στον Βολταίρο και τους άλλους φιλοσόφους του Διαφωτισμού. Η απογοήτευση όμως από όσους στην κυβέρνηση επικαλούνται τις ιδέες της ανανεωτικής Αριστεράς είναι μεγάλη. Διότι, σε δύσκολα χρόνια, για την ελευθερία της κριτικής και την πολυφωνία αγωνίσθηκαν και στο όνομά τους απομακρύνθηκαν από τη σκοτεινή παράδοση του σοβιετικού κομμουνισμού.

Κανείς δεν ισχυρίζεται βέβαια ότι στην Ελλάδα έχει σήμερα καταργηθεί η ελευθερία της έκφρασης. Από την άλλη, θα ήταν αφελές να αγνοήσει κανείς ότι κάποιοι, από καιροσκοπισμό, πολιτική ανασφάλεια ή ιδεολογικές αγκυλώσεις απεργάζονται τον περιορισμό της. Ανήκει σε όλους μας, πολίτες, δικαστές και κρατικούς λειτουργούς, ο καθένας από τη θέση του, να κρατήσει ψηλά τη σημαία της ελευθερίας της έκφρασης.

πηγή: «Καθημερινή» 15/1/2017

ΕΕ και κράτος δικαίου

Χαράλαμπος Ανθόπουλος, Αναπληρωτής Καθηγητής ΕΑΠ

Μια από τις πιο σημαντικές εξελίξεις στην ευρωπαϊκή έννομη τάξη υπήρξε η «συνταγματοποίηση» της αρχής του κράτους δικαίου στο επίπεδο του πρωτογενούς δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (βλ. άρθρο 2 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και το προοίμιο

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Στοιχηματίζοντας ότι οι πολιτισμικοί πόλεμοι έχουν τελειώσει», Mark Tushnet
- «Η προσωπικότητα του δικαστή», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Η ελευθερία της έκφρασης και το κρυφό νήμα», Νίκος Αλιβιζάτος
- «ΕΕ και κράτος δικαίου», Χαράλαμπος Ανθόπουλος
- «Οι ενώσεις των δικαστών», Πέτρος Παραράς
- «Έλλειμμα δημοκρατίας», Κώστας Χρυσόγονος
- «Νομιμότητα», Κώστας Μποτόπουλος
- «Η αμφίστομος μάχαιρα: οδηγίες χρήσεως», Αθανάσιος Αναγνωστόπουλος
- «Απίστευτο και όμως αληθινό», Αντώνης Μανιτάκης
- Δήλωση 14 καθηγητών του Συνταγματικού Δικαίου για το όριο ηλικίας των ανώτατων δικαστών
- Ανακοίνωση Ένωσης Δικαστικών Λειτουργών Συμβουλίου της Επικρατείας για το ζήτημα του ορίου ηλικίας δικαστικών λειτουργών

του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης). Σύμφωνα, μάλιστα, με το άρθρο 7 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η σοβαρή και διαρκής παραβίαση της αρχής του κράτους δικαίου από ένα κράτος-μέλος, ακόμη και στους τομείς που αυτό ενεργεί αυτόνομα από το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μπορεί να ενεργοποιήσει την επιβολή κυρώσεων εναντίον του, που μπορεί να φθάνουν μέχρι και την αναστολή των δικαιωμάτων ψήφου του αντιπροσώπου της κυβέρνησής του στο Συμβούλιο.

Συμπληρωματικά προς το άρθρο 7 ΣΕΕ και με τον σκοπό κυρίως να αποφευχθεί η εφαρμογή του, ή μάλλον να παραμείνει ως *ultima ratio*, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θέσπισε το 2014 ένα «νέο πλαίσιο για την ενίσχυση του κράτους δικαίου», το οποίο βασίζεται σε τρία στάδια: πρώτον, μια αξιολόγηση - γνωμοδότηση της Επιτροπής για το κατά πόσον υπάρχουν «συστηματικοί κίνδυνοι για το κράτος δικαίου» σε ένα κράτος-μέλος, δεύτερον, τη Σύσταση της Επιτροπής για τα μέτρα που πρέπει τυχόν να ληφθούν για την αντιμετώπιση των κινδύνων αυτών, και τρίτον, την παρακολούθηση από την Επιτροπή της συνέχειας που δίνει το κράτος-μέλος στη Σύστασή της. Όπως τονίζεται στο κείμενο του «νέου πλαισίου για την ενίσχυση του κράτους δικαίου», ο σεβασμός των θεσμών και των αρχών του κράτους δικαίου δεν είναι «εσωτερική υπόθεση» ούτε μια μεταβλητή της εθνικής ταυτότητας των κρατών-μελών, αλλά αποτελεί υποχρέωση όλων των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που απορρέει από την αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ τους για την περαιτέρω προώθηση της διαδικασίας της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Ήδη βρίσκεται σε εξέλιξη η πρώτη εφαρμογή του «νέου πλαισίου», στην περίπτωση της Πολωνίας, λόγω των επεμβάσεων της συντηρητικής-δεξιάς πολωνικής κυβέρνησης στη σύνθεση και τη λειτουργία του Συνταγματικού Δικαστηρίου. Η πολωνική κυβέρνηση θεωρεί ότι το Συνταγματικό Δικαστήριο εμποδίζει το έργο της και προσπαθεί με κάθε τρόπο να το αποδυναμώσει. Το ερώτημα είναι αν η Ευρωπαϊκή Ένωση προχωρήσει στην εφαρμογή του άρθρου 7 της ΣΕΕ, μετά την άρνηση της πολωνικής κυβέρνησης να συμμορφωθεί προς τη σχετική Σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

πηγή: «Έθνος» 4/1/2017

Οι ενώσεις των δικαστών

Πέτρος Ι. Παραράς, Επίτιμος Αντιπρόεδρος του Συμβουλίου Επικρατείας, Καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου

1. Μετά την ευθέως αντισυνταγματική πρόταση και

www.cecl.gr

Επικοινωνία: centre@cecl.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Στοιχηματίζοντας ότι οι πολιτισμικοί πόλεμοι έχουν τελειώσει», Mark Tushnet
- «Η προσωπικότητα του δικαστή», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Η ελευθερία της έκφρασης και το κρυφό νήμα», Νίκος Αλιβιζάτος
- «ΕΕ και κράτος δικαίου», Χαράλαμπος Ανθόπουλος
- «Οι ενώσεις των δικαστών», Πέτρος Παραράς
- «Έλλειμμα δημοκρατίας», Κώστας Χρυσόγονος
- «Νομιμότητα», Κώστας Μποτόπουλος
- «Η αμφίστομος μάχαιρα: οδηγίες χρήσεως», Αθανάσιος Αναγνωστόπουλος
- «Απίστευτο και όμως αληθινό», Αντώνης Μανιτάκης
- Δήλωση 14 καθηγητών του Συνταγματικού Δικαίου για το όριο ηλικίας των ανώτατων δικαστών
- Ανακοίνωση Ένωσης Δικαστικών Λειτουργών Συμβουλίου της Επικρατείας για το ζήτημα του ορίου ηλικίας δικαστικών λειτουργών

επιμονή(!) κάποιων δικαστικών να αυξηθεί, με κοινό νόμο, το όριο ηλικίας για την αποχώρησή τους από την υπηρεσία, ζήτημα που δημιούργησε έντονες αντιπαραθέσεις μεταξύ δικαστών και εξέθεσε το σώμα στην κοινή γνώμη, συγχρόνως ανέκυψε και έτερο ζήτημα, ως προς το εάν υπάρχει δικαίωμα των δικαστών να συγκροτούν και επιμέρους ολιγομελείς ενώσεις. Τέτοιο δικαίωμα δεν υπάρχει για τους εξής λόγους:

2. Στο άρθρ. 12 παρ. 1 του Συντ. ορίζεται ότι: «Οι Έλληνες έχουν το δικαίωμα να συνιστούν ενώσεις και μη κερδοσκοπικά σωματεία, τηρώντας τους νόμους...», στην έννοια δε «των νόμων» που πρέπει να τηρούνται νοείται προφανώς και το Σύνταγμα. Περαιτέρω, και ειδικά για τους δικαστές, ο συντακτικός νομοθέτης έθεσε τον κανόνα στο άρθρ. 89 παρ. 5 Σ ότι «Επιτρέπεται η συγκρότηση «ένωσης» δικαστικών λειτουργών, όπως νόμος ορίζει». Με την διατύπωση αυτή το Σύνταγμα, εκτός από την απαγόρευση απεργίας (άρθρ. 23 παρ. 2 Σ), προέβλεψε, κατά το γράμμα του, και τη σύσταση μίας και μόνον ένωσης για τους δικαστικούς λειτουργούς.

3. Η παραπάνω διάταξη είναι λοιπόν «ειδική», αφού αναφέρεται μόνον στους δικαστικούς λειτουργούς, σε σχέση με την «γενική» διάτ. του άρθρ. 12 παρ. 1 Σ, το οποίο, εμμέσως πλην σαφώς, παραπέμπει, προκειμένου να συσταθεί ένωση από δικαστές, στην ρύθμιση του άρθρ. 89 παρ. 5 Σ. Έτσι, το δικαίωμα αυτό των δικαστών βρίσκει έρεισμα μόνο στην παραπάνω ειδική διάταξη, όπου και αποκλειστικώς αυτοί υπάγονται.

4. Τα εκτεθέντα συμβαδίζουν με την γενικότερη αρχή ότι η ειδική διάταξη κατισχύει της γενικής και δεν επιδέχεται διασταλτική ερμηνεία (ΣΕ 3884/2014, Απ. Γεωργιάδης, Γεν. Αρχές 2012, §6 αριθμ. 37, Κ. Σημαντήρας, Γεν. Αρχές 1988, σελ.127), ταύτα δε επιβάλλονται και από την αξίωση τήρησης της αρχής της ενότητας της έννομης τάξης και, εν προκειμένω, της συνταγματικής τάξης, ώστε να αποφεύγονται οι αντινομίες (Engisch-Σπινέλλης, Εισαγωγή, 1981, σελ. 194). Είναι λοιπόν εδώ εφαρμοστέα μόνον η διάτ. του άρθρ. 89 παρ. 5 Σ, με την επιφύλαξη ότι οι ειδικότερες προϋποθέσεις για την σύσταση ένωσης θα ρυθμισθούν με νόμο, όπως αναφέρεται, ο οποίος πάντως δεν έχει εκδοθεί μέχρι σήμερα.

5. Εν προκειμένω, το 1975 που τέθηκε σε ισχύ το Σύνταγμα υπήρχε μόνον η Ένωση δικαστών και εισαγγελέων Ελλάδος, μεταγενεστέρως δε συστάθηκαν η Ένωση δικαστικών λειτουργών ΣτΕ, η Ένωση δικαστών του Ελ. Συνεδρίου, η Ένωση διοικ. δικαστών και η Ένωση Εισαγγελέων. Έτσι, το αναμφισβήτητο αυτό νομικό γεγονός των πέντε ενώσεων που λειτουργούν

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Στοιχηματίζοντας ότι οι πολιτισμικοί πόλεμοι έχουν τελειώσει», Mark Tushnet
- «Η προσωπικότητα του δικαστή», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Η ελευθερία της έκφρασης και το κρυφό νήμα», Νίκος Αλιβιζάτος
- «ΕΕ και κράτος δικαίου», Χαράλαμπος Ανθόπουλος
- «Οι ενώσεις των δικαστών», Πέτρος Παραράς
- «Έλλειμμα δημοκρατίας», Κώστας Χρυσόγονος
- «Νομιμότητα», Κώστας Μποτόπουλος
- «Η αμφίστομος μάχαιρα: οδηγίες χρήσεως», Αθανάσιος Αναγνωστόπουλος
- «Απίστευτο και όμως αληθινό», Αντώνης Μανιτάκης
- Δήλωση 14 καθηγητών του Συνταγματικού Δικαίου για το όριο ηλικίας των ανώτατων δικαστών
- Ανακοίνωση Ένωσης Δικαστικών Λειτουργών Συμβουλίου της Επικρατείας για το ζήτημα του ορίου ηλικίας δικαστικών λειτουργών

τουλάχιστον εδώ και τριάντα χρόνια και καλύπτουν όλους τους επιμέρους κλάδους δικαστών, δεν μπορεί να μη ληφθεί υπόψη (=«η κανονιστική δύναμη του πραγματικού») κατά την ερμηνεία που τελικά προκρίνω για το άρθρ. 89 παρ. 5 Σ, ότι δηλαδή αυτό εννοεί την σύσταση μιας μόνον ένωσης, αλλά κατά κλάδον, ενόψει των ιδιαιτεροτήτων τους. Τα ανωτέρω γίνονται δεκτά κατ' άκρην «επιείκεια», η οποία επιτρέπει την ευέλικτη ερμηνεία αυστηρής διάταξης, αλλά και κατά την «φύση του πράγματος» που αιτιολογεί επαρκώς διάσπαση των ενώσεων κατά κλάδους. Άρα, οι παραπάνω πέντε ενώσεις νομίμως λειτουργούν.

6. Εφόσον, όμως, έγινε επιεικώς δεκτή η ερμηνευτική διεύρυνση, κατά κλάδους, της αυστηρής διατύπωσης του Συντάγματος, έπεται ότι, κατά μείζονα λόγο, το Σύνταγμα δεν ανέχεται την όποια περαιτέρω κατάτμηση των παραπάνω ενώσεων σε μερικότερες επιμέρους, με το επιχείρημα, δήθεν, της εν προκειμένω εφαρμογής της γενικής διάταξης του άρθρ. 12 παρ. 1 Σ, αφού αυτή δεν ισχύει για τους δικαστές. Άρα, η νωπή «Ένωση ανωτάτων και ανωτέρων δικαστών και εισαγγελέων» δεν συμπλέει με το Σύνταγμα, αλλά για την διάλυσή της χρειάζεται δικαστική απόφαση, κατ' άρθρ. 12 παρ. 2 Σ. Τελευταία, οι πολιτικοί δικαστές μας εντυπωσιάζουν με τις πρωτοτυπίες τους.

πηγή: «Η Καθημερινή» 10/12/2016

Έλλειμμα δημοκρατίας

Κώστας Χρυσόγονος, Καθηγητής Νομικής ΑΠΘ, ευρωβουλευτής ΣΥΡΙΖΑ

Μια προφανής παθογένεια της χώρας μας είναι το πολιτικό της σύστημα. Τα κόμματα λειτουργούν περισσότερο ως ιεραρχίες πολιτευτών με στόχο τη νομή της εξουσίας και την παροχή προσωπικών εξυπηρετήσεων και λιγότερο ως πολιτικοί οργανισμοί με άξονα ένα πρόγραμμα και κάποια ιδεολογία, ενώ ο πολιτικός διάλογος στο εσωτερικό τους είναι αναιμικός. Ο τρόπος αυτός (δυσ)λειτουργίας του πολιτικού συστήματος συνέβαλε τα μέγιστα στη χρεοκοπία της χώρας, αφού κρίσιμες αποφάσεις λαμβάνονταν ουσιαστικά χωρίς διαβούλευση.

Μετά το 2010 οι παθογένειες όχι μόνο δεν αντιμετωπίστηκαν, αλλά επιδεινώνονται. Από τα νέα κόμματα που συμμετείχαν για πρώτη φορά στις εκλογές του 2012 δύο είχαν στα ψηφοδέλτιά τους το όνομα του αρχηγού-ιδρυτή δίπλα στο όνομα του κόμματος (ΑΝ.ΕΛ - Πάνος Καμένος, ΔΗΜ.ΑΡ - Φώτης Κουβέλης). Η «Ένωση Κεντρώων», η οποία επέτυχε την είσοδό της στη Βουλή

www.cecl.gr

Επικοινωνία: centre@cecl.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Στοιχηματίζοντας ότι οι πολιτισμικοί πόλεμοι έχουν τελειώσει», Mark Tushnet
- «Η προσωπικότητα του δικαστή», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Η ελευθερία της έκφρασης και το κρυφό νήμα», Νίκος Αλιβιζάτος
- «ΕΕ και κράτος δικαίου», Χαράλαμπος Ανθόπουλος
- «Οι ενώσεις των δικαστών», Πέτρος Παραράς
- «Έλλειμμα δημοκρατίας», Κώστας Χρυσόγονος
- «Νομιμότητα», Κώστας Μποτόπουλος
- «Η αμφίστομος μάχαιρα: οδηγίες χρήσεως», Αθανάσιος Αναγνωστόπουλος
- «Απίστευτο και όμως αληθινό», Αντώνης Μανιτάκης
- Δήλωση 14 καθηγητών του Συνταγματικού Δικαίου για το όριο ηλικίας των ανώτατων δικαστών
- Ανακοίνωση Ένωσης Δικαστικών Λειτουργών Συμβουλίου της Επικρατείας για το ζήτημα του ορίου ηλικίας δικαστικών λειτουργών

τον Σεπτέμβριο του 2015, ταυτίζεται με το πρόσωπο του Βασίλη Λεβέντη, ενώ για τη νεοπαγή «Πλεύση Ελευθερίας» μάταια θα αναζητήσει κανείς στην ιστοσελίδα της το καταστατικό και/ή τα όργανά της, αφού παντού δεσπόζουν οι φωτογραφίες της πανταχού παρούσας και τα πάντα πληρούσας αρχηγού Ζωής. Όλα αυτά τα σχήματα μοιάζουν λιγότερο με πολιτικά κόμματα και περισσότερο με μονοπρόσωπες Ε.Π.Ε.

Η κατάσταση δεν είναι καλύτερη στα παραδοσιακά κόμματα εξουσίας, όπου προΐστανται γόννοι δυναστειών (Μητσοτάκης - Γεννηματά). Στην αξιωματική αντιπολίτευση η επιχειρούμενη «ανανέωση» του κόμματος από τον νέο αρχηγό συνίσταται στην επιλογή στελεχών, με υποβολή βιογραφικών και προσωπικές συνεντεύξεις σε «αξιολογητές», με επικεφαλής τους κυρία με «πολυετή εμπειρία ως στέλεχος διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού σε γνωστές ελληνικές και πολυεθνικές επιχειρήσεις»(!). Δεν πρόκειται δηλαδή για πολιτική διαδικασία εκλογής, αλλά για επιλογή μελλοντικών υποψήφίων βουλευτών ως να πρόκειται για υπαλλήλους επιχείρησης. Όμως και στον ΣΥΡΙΖΑ, που διακρίνονταν από τα υπόλοιπα κόμματα εξαιτίας των δημοκρατικών εσωτερικών διαδικασιών, της ύπαρξης τάσεων και του σεβασμού στην ελευθερία της έκφρασης των στελεχών προς τα έξω, διαφαίνονται τάσεις περιχαράκωσης σε μια άκρως περιορισμένη βάση 20-25 χιλιάδων μελών (αντιστοιχία προς τους ψηφοφόρους του 2015 περίπου 1 προς 100!) και αρχηγοκεντρισμού (π.χ. με την εκλογή στην Κεντρική Επιτροπή της αδερφής του προέδρου, τη de facto ακύρωση αποτελέσματος ψηφοφορίας στο τελευταίο συνέδριο επειδή δεν συμβάδιζε προς την πρόταση του προέδρου κ.ά.).

Χαρακτηριστική του ελληνικού πολιτικού συστήματος είναι και η μεθοδολογία σχηματισμού κυβερνήσεων συνεργασίας. Σε χώρες όπου τα κόμματα λειτουργούν θεσμικά προηγείται σχετική διαβούλευση και ψηφοφορία στα συλλογικά όργανά τους, ενίοτε ως το επίπεδο διεξαγωγής έκτακτου συνεδρίου (π.χ. το 2009 στη Γερμανία, πριν από τη δημιουργία του κυβερνητικού συνασπισμού Χριστιανοδημοκρατών και Φιλελεύθερων, παρά το γεγονός ότι επρόκειτο για «όμορα» κόμματα), και κατάρτιση γραπτής συμφωνίας για την εφαρμοστέα πολιτική. Στην Ελλάδα αρκεί μια σύντομη επικοινωνία των αρχηγών και η συγκυβέρνηση, ακόμη και κομμάτων με θεωρητικά μεγάλη πολιτική και ιδεολογική απόσταση, γίνεται γεγονός μόλις συμφωνηθεί η κατανομή των υπουργικών χαρτοφυλακίων, ενώ το πρόγραμμά παραμένει ασαφές (π.χ. η κυβέρνηση Παπαδήμου τον

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Στοιχηματίζοντας ότι οι πολιτισμικοί πόλεμοι έχουν τελειώσει», Mark Tushnet
- «Η προσωπικότητα του δικαστή», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Η ελευθερία της έκφρασης και το κρυφό νήμα», Νίκος Αλιβιζάτος
- «ΕΕ και κράτος δικαίου», Χαράλαμπος Ανθόπουλος
- «Οι ενώσεις των δικαστών», Πέτρος Παραράς
- «Έλλειμμα δημοκρατίας», Κώστας Χρυσόγονος
- «Νομιμότητα», Κώστας Μποτόπουλος
- «Η αμφίστομος μάχαιρα: οδηγίες χρήσεως», Αθανάσιος Αναγνωστόπουλος
- «Απίστευτο και όμως αληθινό», Αντώνης Μανιτάκης
- Δήλωση 14 καθηγητών του Συνταγματικού Δικαίου για το όριο ηλικίας των ανώτατων δικαστών
- Ανακοίνωση Ένωσης Δικαστικών Λειτουργών Συμβουλίου της Επικρατείας για το ζήτημα του ορίου ηλικίας δικαστικών λειτουργών

Νοέμβριο του 2012 προέκυψε από σύσκεψη αρχηγών Ν.Δ-ΠΑ.ΣΟ.Κ-Λ.Α.Ο.Σ. στο Προεδρικό Μέγαρο, ενώ η συγκυβέρνηση ΣΥ.ΡΙΖ.Α-ΑΝ.ΕΛ. τον Ιανουάριο του 2015 μετά από τηλεφωνική επικοινωνία των αρχηγών τους το βράδυ των εκλογών).

Αν οι πολίτες αυτής της χώρας δεν αποφασίσουν και δεν αξιώσουν να συμμετάσχουν περισσότερο στη ζωή των κομμάτων και αν τα τελευταία δεν μετασηματισθούν σε μια πιο θεσμική και δημοκρατική κατεύθυνση, το υφιστάμενο στην Ελλάδα έλλειμμα δημοκρατίας θα παραταθεί και θα διογκωθεί. Αν θέλουμε όμως να βρούμε ρεαλιστικούς τρόπους αντιμετώπισης των τεράστιων οικονομικών και άλλων προβλημάτων μας πρέπει πρώτιστα να αναιρέσουμε το έλλειμμα αυτό, αλλάζοντας πολιτική νοοτροπία και συμπεριφορά.

πηγή: «Documento» 8/1/2017

Νομιμότητα

Κώστας Μποτόπουλος, Συνταγματολόγος

Με τη δημοσίευση αυτές τις ημέρες της απόφασης 95/2017 της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας σχετικά με τις ραδιοτηλεοπτικές άδειες, θα έπρεπε κανονικά να είχε τελειώσει κάθε αμφισβήτηση σχετικά με το «νόμο Παππά» και με το ποιος είναι πλέον ο (μόνος) ακολουθητέος δρόμος. Ζούμε όμως στη χώρα της μη κανονικότητας και με μια κυβέρνηση που όχι μόνο ανέχεται τη μη κανονικότητα αλλά τη χρησιμοποιεί ως στρατηγικό όπλο. Γι' αυτό τα αυτονόητα θέλουν, όχι για πρώτη αλλά ως ελπίσουμε για τελευταία φορά, επεξήγηση.

Στην υπό συζήτηση απόφαση το Συμβούλιο της Επικρατείας αποφάνθηκε για δύο ζητήματα και κατέρριψε, και στα δύο, τις αντίστοιχες θέσεις της κυβέρνησης. Το πρώτο αφορούσε στο αν τα κανάλια είχαν δικαίωμα (έννομο συμφέρον) να στραφούν κατά της Υπουργικής Απόφασης με την οποία δόθηκαν οι νέες ραδιοτηλεοπτικές άδειες: το Συμβούλιο έκρινε ότι δεν μπορούν να στερηθούν αυτό το δικαίωμα σε καμία περίπτωση (θυμίζω ότι ο εισηγητής και κάποιοι δικαστές που μειοψήφησαν επιχείρησαν, μέσω του τεχνάσματος της έλλειψης έννομου συμφέροντος, να δώσουν χρόνο ζωής στην υπουργική απόφαση, χωρίς να εξετάσουν την ουσία του νόμου).

Το δεύτερο ζήτημα αφορά ακριβώς στην ουσία του «νόμου Παππά». Το Συμβούλιο προέβη σε τρεις αναμενόμενες με βάση το γράμμα του Συντάγματος αποφάνσεις. Πρώτον, ο κρατικός έλεγχος επί των ραδιοτηλεοπτικών σταθμών είναι άμεσος και

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Στοιχηματίζοντας ότι οι πολιτισμικοί πόλεμοι έχουν τελειώσει», Mark Tushnet
- «Η προσωπικότητα του δικαστή», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Η ελευθερία της έκφρασης και το κρυφό νήμα», Νίκος Αλιβιζάτος
- «ΕΕ και κράτος δικαίου», Χαράλαμπος Ανθόπουλος
- «Οι ενώσεις των δικαστών», Πέτρος Παραράς
- «Έλλειμμα δημοκρατίας», Κώστας Χρυσόγονος
- «Νομιμότητα», Κώστας Μποτόπουλος
- «Η αμφίστομος μάχαιρα: οδηγίες χρήσεως», Αθανάσιος Αναγνωστόπουλος
- «Απίστευτο και όμως αληθινό», Αντώνης Μανιτάκης
- Δήλωση 14 καθηγητών του Συνταγματικού Δικαίου για το όριο ηλικίας των ανώτατων δικαστών
- Ανακοίνωση Ένωσης Δικαστικών Λειτουργιών Συμβουλίου της Επικρατείας για το ζήτημα του ορίου ηλικίας δικαστικών λειτουργιών

περιλαμβάνει ολόκληρη τη διαδικασία αδειοδότησης. Δεύτερον, σε περίπτωση διαγωνισμού χορήγησης των αδειών, η διενέργεια του γίνεται αποκλειστικά και για όλα τα ζητήματα από το Εθνικό Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο. Και τρίτον, η (πλήρης) αρμοδιότητα του ΕΣΡ δεν μπορεί θεμιτά να ασκηθεί από άλλα όργανα, όπως επιχειρήθηκε με το «νόμο Παππά», ούτε στην περίπτωση που δεν συγκροτείται νόμιμα το ΕΣΡ, γιατί μια «εκ πλαγίου παραβίαση του Συντάγματος» (η αδυναμία των πολιτικών δυνάμεων να συμφωνήσουν για τα μέλη του ΕΣΡ), σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να θεραπευθεί με μια «ευθεία παραβίαση» (την παράκαμψη της αρμόδιας ανεξάρτητης Αρχής).

Σαφή πράγματα. Έναντι των οποίων η κυβέρνηση και οι ομιλούντες στο όνομά της, θέλησαν, πάλι, να θολώσουν τα νερά. Ισχυρίζονται ότι το Συμβούλιο δεν θεώρησε το νόμο Παππά «στο σύνολο του» αντισυνταγματικό και ότι, καθώς δεν απαγόρευσε ρητά οποιαδήποτε ανάμιξη του αρμόδιου Υπουργού, η κυβέρνηση θα συνεχίσει να έχει λόγο, κυρίως σχετικά με τον αριθμό των αδειών. Αρκεί να διαβάσει κανείς την απόφαση, όπως εξάλλου μας προτρέπει ο Υπουργός που έδωσε το όνομα του στον και με τη βούλα αντισυνταγματικό πλέον νόμο, για να αντιληφθεί ότι τίποτα από αυτά δεν ευσταθεί. Η αντισυνταγματικότητα είναι σαν την εγκυμοσύνη: δεν υπάρχει λίγη και πολλή –από τη στιγμή που διαπιστώθηκε παραβίαση του Συντάγματος σε ένα έστω σημείο ενός νόμου, πόσο μάλλον σε κεντρικό, ο νόμος δεν εφαρμόζεται, δηλαδή, στην προκειμένη περίπτωση, ο διαγωνισμός που έγινε ακυρώνεται και πρέπει να ξαναγίνει από την αρχή. Εφόσον δε πρέπει να διεξαχθεί αποκλειστικά και καθ' ολοκληρίαν από το ΕΣΡ, εξυπακούεται ότι αυτό είναι που θα καθορίσει, μόνο του, και τον αριθμό των αδειών.

Το Συμβούλιο της Επικρατείας, όπως έχει συνταγματικό χρέος, τάρaxε την κυβέρνηση στη νομιμότητα. Όσο γρηγορότερα και πληρέστερα το καταλάβει, τόσο καλύτερα όχι μόνο για εκείνην αλλά και για τη χώρα.

πηγή: «Νέα», 18/1/2017

Η αμφίστομος μάχαιρα: οδηγίες χρήσεως

Αθανάσιος Αναγνωστόπουλος, δικηγόρος

Το γερμανικό Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο, που για συντομία και ευκολία το λέμε Μπούντεσφερφάσσουνγκσγκερίχτ, εξέδωσε στις 17 Ιανουαρίου 2017 μια λαμπρή απόφαση 94.000 λέξεων (!), με την οποία απέρριψε την συνταγματική προσφυγή του Ομοσπονδιακού Συμβουλίου, δηλαδή της

www.cecl.gr

Επικοινωνία: centre@cecl.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Στοιχηματίζοντας ότι οι πολιτισμικοί πόλεμοι έχουν τελειώσει», Mark Tushnet
- «Η προσωπικότητα του δικαστή», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Η ελευθερία της έκφρασης και το κρυφό νήμα», Νίκος Αλιβιζάτος
- «ΕΕ και κράτος δικαίου», Χαράλαμπος Ανθόπουλος
- «Οι ενώσεις των δικαστών», Πέτρος Παραράς
- «Έλλειμμα δημοκρατίας», Κώστας Χρυσόγονος
- «Νομιμότητα», Κώστας Μποτόπουλος
- «Η αμφίστομος μάχαιρα: οδηγίες χρήσεως», Αθανάσιος Αναγνωστόπουλος
- «Απίστευτο και όμως αληθινό», Αντώνης Μανιτάκης
- Δήλωση 14 καθηγητών του Συνταγματικού Δικαίου για το όριο ηλικίας των ανώτατων δικαστών
- Ανακοίνωση Ένωσης Δικαστικών Λειτουργιών Συμβουλίου της Επικρατείας για το ζήτημα του ορίου ηλικίας δικαστικών λειτουργιών

γερμανικής Γερουσίας, κατά του πολιτικού κόμματος NPD, με την οποία διωκόταν η δικαστική του απαγόρευση κατ' άρ. 21 παρ. 2 γερμΣ:

(2) Parteien, die nach ihren Zielen oder nach dem Verhalten ihrer Anhänger darauf ausgehen, die freiheitliche demokratische Grundordnung zu beeinträchtigen oder zu beseitigen oder den Bestand der Bundesrepublik Deutschland zu gefährden, sind verfassungswidrig. Über die Frage der Verfassungswidrigkeit entscheidet das Bundesverfassungsgericht.

[Σημειωτέον ότι πρόκειται για την δεύτερη φορά που αποτυγχάνει η απόπειρα δικαστικής απαγόρευσης του NPD (η πρώτη ήταν το 2003)]

Το Εθνικοδημοκρατικό Κόμμα Γερμανίας είναι ένα ακροδεξιό γερμανικό κόμμα, που στεγάζει τα κατάλοιπα των Φαιών της δεκαετίας του 30. Οι εκλογικές του επιδόσεις είναι πενιχρές (1,3% το 2013) και μόνο στις πρώην κομμουνιστικές περιοχές πετυχαίνει πού και πού κάποια τοπική επιτυχία. Αναπτύσσει βεβαίως και μαχητική πολιτική δράση του πεζοδρομίου, με διαδηλώσεις, διαμαρτυρίες και επιθέσεις κατά μεταναστών κ.λπ. Δεν ξέρω αν σας θυμίζει κάτι αυτό από τα δικά μας κόμματα.

Δεν υπάρχει βέβαια καμία αμφιβολία ότι πρόκειται για ένα κόμμα βαθύτατα και εκ πεποιθήσεως αντιδημοκρατικό, ακόμη καλύτερα για ένα εχθρό της Δημοκρατίας. Αρκεί όμως αυτό αφ' εαυτού για την απαγόρευση; Όχι, μας λέει η Καρλσρούη:

6. Eine gegen die freiheitliche demokratische Grundordnung gerichtete Zielsetzung einer Partei reicht für die Anordnung eines Parteiverbots nicht aus. Vielmehr muss die Partei auf die Beeinträchtigung oder Beseitigung der freiheitlichen demokratischen Grundordnung „ausgehen“.

Δεν αρκεί λοιπόν η θεωρητική διακηρυκτική φιλολογία κατά του δημοκρατικού πολιτεύματος, αλλά προσαπαιτείται και ενεργός δράση. Τα λόγια είναι δωρεάν και το ΚΚΕ μπορεί να γράφει όσες παλαβομάρες θέλη στο καταστατικό του.

Στην μνημειώδη του απόφαση, στην πρώτη πρώτη φράση της περίληψης, το δικαστήριο συμπυκνώνει όλη την ουσία της δημοκρατικής κοσμοθεάσης:

Das Parteiverbot nach Art. 21 Abs. 2 GG stellt die schärfste und überdies zweischneidige Waffe des demokratischen Rechtsstaats gegen seine organisierten Feinde dar. Es soll den Risiken begegnen, die von der Existenz einer Partei mit verfassungsfeindlicher

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Στοιχηματίζοντας ότι οι πολιτισμικοί πόλεμοι έχουν τελειώσει», Mark Tushnet
- «Η προσωπικότητα του δικαστή», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Η ελευθερία της έκφρασης και το κρυφό νήμα», Νίκος Αλιβιζάτος
- «ΕΕ και κράτος δικαίου», Χαράλαμπος Ανθόπουλος
- «Οι ενώσεις των δικαστών», Πέτρος Παραράς
- «Έλλειμμα δημοκρατίας», Κώστας Χρυσόγονος
- «Νομιμότητα», Κώστας Μποτόπουλος
- «Η αμφίστομος μάχαιρα: οδηγίες χρήσεως», Αθανάσιος Αναγνωστόπουλος
- «Απίστευτο και όμως αληθινό», Αντώνης Μανιτάκης
- Δήλωση 14 καθηγητών του Συνταγματικού Δικαίου για το όριο ηλικίας των ανώτατων δικαστών
- Ανακοίνωση Ένωσης Δικαστικών Λειτουργών Συμβουλίου της Επικρατείας για το ζήτημα του ορίου ηλικίας δικαστικών λειτουργών

Grundtendenz und ihren typischen verbandsmäßigen Wirkungsmöglichkeiten ausgehen.

Η απαγόρευση ενός κόμματος αποτελεί αμφίστομο μάχαιρα, μάς διδάσκει το Συνταγματικό Δικαστήριο. Τους σχετικούς κινδύνους πρέπει να τους αναλαμβάνη, εντός κάποιων ορίων βέβαια, το δημοκρατικό πολίτευμα. Τι άλλο να προσθέση κανείς. Όλη η υπόλοιπη (σχοινοτενέστατη) απόφαση αποτελεί ανάπτυξη αυτής της βασικής σκέψης.

Περαιτέρω, ένα πολύ ενδιαφέρον σημείο της απόφασης αφορά την σχέση κόμματος και μελών του και ειδικότερα ποιες πράξεις των μεν καταλογίζονται στο δε. Η προβληματική αυτή θεωρώ ότι μπορεί να μεταφερθή αυτούσια σχεδόν στο δικό μας παραπλήσιο πρόβλημα, ποιες δηλαδή από τις εγκληματικές πράξεις μελών ή οπαδών της Χρυσής Αυγής θεμελιώνουν τον χαρακτήρα της ως εγκληματικής οργάνωσης. Για να δούμε:

1. c) Zuzurechnen ist einer Partei zunächst einmal die Tätigkeit ihrer Organe, besonders der Parteiführung und leitender Funktionäre. Bei Äußerungen oder Handlungen einfacher Mitglieder ist eine Zurechnung nur möglich, wenn diese in einem politischen Kontext stehen und die Partei sie gebilligt oder geduldet hat. Bei Anhängern, die nicht der Partei angehören, ist grundsätzlich eine Beeinflussung oder Billigung ihres Verhaltens durch die Partei notwendige Bedingung für die Zurechenbarkeit. Eine pauschale Zurechnung von Straf- und Gewalttaten ohne konkreten Zurechnungszusammenhang kommt nicht in Betracht. Der Grundsatz der Indemnität schließt eine Zurechnung parlamentarischer Äußerung nicht aus.

Εδώ λοιπόν αποτυπώνεται μια ενδιαφέρουσα, όσο και εύλογη διάκριση: καταρχάς, προφανώς το κόμμα εκφράζεται διά των οργάνων του, οπότε καταλογίζονται άνευ ετέρου οι δικές τους πράξεις, ιδίως των επικεφαλής. Καθόσον αφορά τώρα τους ψηφοφόρους, οι πράξεις των μελών αναδεικνύονται σε πράξεις του κόμματος όταν διενεργούνται εντός πολιτικών συμφραζομένων (και όχι ως ιδιωτικές διαφορές π.χ.) και το κόμμα είτε τις επιδοκιμάζει είτε τις ανέχεται. Κατά συνέπεια, εγκαθιδρύεται ένα οιονεί βάρος αποκήρυξης του κόμματος: αν διαφωνή με κάποια πολιτική πράξη μέλους του, οφείλει να το διακηρύξη, διαφορετικά θεωρείται ότι την αποδέχεται και την υιοθετεί. Εντελώς διαφορετική είναι η κρίση όταν η περί ης ο λόγος πράξη προέρχεται από απλό οπαδό, που δεν είναι μέλος. Στην περίπτωση αυτή, απαιτείται ισχυρότερος δεσμός με το κόμμα, που το δικαστήριο ανιχνεύει στην επιρροή ή στην επιδοκίμασία του κόμματος. Είναι απαραίτητο συνεπώς

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Στοιχηματίζοντας ότι οι πολιτισμικοί πόλεμοι έχουν τελειώσει», Mark Tushnet
- «Η προσωπικότητα του δικαστή», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Η ελευθερία της έκφρασης και το κρυφό νήμα», Νίκος Αλιβιζάτος
- «ΕΕ και κράτος δικαίου», Χαράλαμπος Ανθόπουλος
- «Οι ενώσεις των δικαστών», Πέτρος Παραράς
- «Έλλειμμα δημοκρατίας», Κώστας Χρυσόγονος
- «Νομιμότητα», Κώστας Μποτόπουλος
- «Η αμφίστομος μάχαιρα: οδηγίες χρήσεως», Αθανάσιος Αναγνωστόπουλος
- «Απίστευτο και όμως αληθινό», Αντώνης Μανιτάκης
- Δήλωση 14 καθηγητών του Συνταγματικού Δικαίου για το όριο ηλικίας των ανώτατων δικαστών
- Ανακοίνωση Ένωσης Δικαστικών Λειτουργών Συμβουλίου της Επικρατείας για το ζήτημα του ορίου ηλικίας δικαστικών λειτουργών

το κόμμα να συνιστά τον οιονεί ηθικό αυτουργό (ή έστω συνεργό;) της πράξης είτε τουλάχιστον να επιδοκίμασε την πράξη εκ των υστέρων, δεν αρκεί όμως απλώς να εσιώπησε.

[Μπορούμε να εφαρμόσουμε τώρα τα κριτήρια αυτά στις δολοφονίες Παύλου Φύσσα και Σαχζάτ Λουκμάν. Ποιο είναι το συμπέρασμα της υπαγωγής;]

Και καταλήγει το δικαστήριο ως εξής:

9. Nach diesen Maßstäben ist der Verbotsantrag unbegründet:

1. a) Die Antragsgegnerin strebt nach ihren Zielen und dem Verhalten ihrer Anhänger die Beseitigung der freiheitlichen demokratischen Grundordnung an. Sie zielt auf eine Ersetzung der bestehenden Verfassungsordnung durch einen an der ethnischen „Volksgemeinschaft“ ausgerichteten autoritären „Nationalstaat“. Dieses politische Konzept missachtet die Menschenwürde aller, die der ethnischen Volksgemeinschaft nicht angehören, und ist mit dem grundgesetzlichen Demokratieprinzip unvereinbar.

1. b) Die Antragsgegnerin arbeitet planvoll und qualifiziert auf die Erreichung ihrer gegen die freiheitliche demokratische Grundordnung gerichteten Ziele hin.

4. c) Es fehlt jedoch an konkreten Anhaltspunkten von Gewicht, die es zumindest möglich erscheinen lassen, dass dieses Handeln zum Erfolg führt.

Ορθότατα το δικαστήριο διέγινωσε ότι το εθνοδημοκρατικό κόμμα στρέφεται κατά της δημοκρατικής εννόμου τάξεως, την οποία επιδιώκει να αντικαταστήσει με την δική του, εθνικά χρωματισμένη, Φόλξγκεμίνσαφτ, την εθνικά συμπαγή και ομοιόμορφη κοινότητα των Γερμανών. Ένα τέτοιου είδους εθνικό κράτος προσβάλλει βεβαίως την ανθρώπινη αξία όσων δεν ανήκουν στην κοινότητα. Απλώς το καθ' ου κόμμα δεν έχει καμία πιθανότητα επιτυχίας στους αντιδημοκρατικούς σκοπούς του. Οπότε το ανεχόμαστε (και έτσι, για την αλητεία, δεν του επιδικάζουμε τα δικαστικά έξοδα, κι ας ηττήθηκαν οι προσφεύγοντες!).

Μια τέτοια απόφαση με γεμίζει αισιοδοξία. Αυτή είναι η Δημοκρατία, η ανεκτική και μεγάλθυμη, η αριστοτέχνισσα της αμφίστομης μάχαιρας. Και τα 16 γερμανικά ομόσπονδα κράτη ζήτησαν την δικαστική απαγόρευση του νεοναζιστικού NPD. Η αίτηση απερρίφθη. Αυτό λέγεται Rechtsstaat.

<http://anamorfosis.net/blog/>, 18/1/2017

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Στοιχηματίζοντας ότι οι πολιτισμικοί πόλεμοι έχουν τελειώσει», Mark Tushnet
- «Η προσωπικότητα του δικαστή», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Η ελευθερία της έκφρασης και το κρυφό νήμα», Νίκος Αλιβιζάτος
- «ΕΕ και κράτος δικαίου», Χαράλαμπος Ανθόπουλος
- «Οι ενώσεις των δικαστών», Πέτρος Παραράς
- «Έλλειμμα δημοκρατίας», Κώστας Χρυσόγονος
- «Νομιμότητα», Κώστας Μποτόπουλος
- «Η αμφίστομος μάχαιρα: οδηγίες χρήσεως», Αθανάσιος Αναγνωστόπουλος
- «Απίστευτο και όμως αληθινό», Αντώνης Μανιτάκης
- Δήλωση 14 καθηγητών του Συνταγματικού Δικαίου για το όριο ηλικίας των ανώτατων δικαστών
- Ανακοίνωση Ένωσης Δικαστικών Λειτουργών Συμβουλίου της Επικρατείας για το ζήτημα του ορίου ηλικίας δικαστικών λειτουργών

Απίστευτο και όμως αληθινό

Αντώνης Μανιτάκης, Ομ. Καθηγητής στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η πρόταση της Προέδρου του Αρείου Πάγου για παράταση του ηλικιακού ορίου αποχώρησης των ανώτατων δικαστών από το σώμα, και η ταυτόχρονη σύγκληση της Διοικητικής Ολομέλειας του Ανώτατου Δικαστηρίου της πολιτικής δικαιοσύνης, εκπλήσσει τους νομικούς και προκαλεί την κοινή γνώμη. Όχι μόνον από άποψη σκοπιμότητας, που είναι ανεξερεύνητη, αλλά κυρίως από την άποψη της συνταγματικής νομιμότητας, που είναι απίστευτη.

Και είναι απίστευτη, διότι προκαλείται από την Πρόεδρο ενός ανώτατου δικαστηρίου, που είναι ταγμένο να προβαίνει σε έλεγχο της συνταγματικότητας των νόμων, όταν δικάζει, και να διατυπώνει γνώμη πάνω σε θέματα, βασικά οργάνωσης του δικαστικού σώματος και των δικαστηρίων, ή όταν η κυβέρνηση σχεδιάζει νομοθετικές ρυθμίσεις που αφορούν την Δικαιοσύνη. Μόνο που εδώ – και αυτό είναι το παράδοξο- συνέρχεται, ξαφνικά και αναπάντεχα, η Διοικητική Ολομέλεια του Αρείου Πάγου για ένα θέμα που αφορά μεν τους δικαστές για ένα ζήτημα συνταγματικής πολιτικής, αγνοώντας όμως προκλητικά τη βούληση της νομοθετικής εξουσίας, των αρμόδιων θεσμικών παραγόντων και την γνώμη των ειδικών.

Και είναι απίστευτη, επί πλέον, η πρόταση, διότι προτείνει κάτι που είναι αντίθετο εξόφθαλμα σε ρητή και σαφή διάταξη του Συντάγματος, που ορίζει απερίφραστα, στο άρθρο 88 παρ. 5Σ ότι οι δικαστικοί λειτουργοί αποχωρούν υποχρεωτικά από την υπηρεσία μόλις συμπληρώσουν είτε το 65ο (για τους κατώτερους δικαστές) είτε το 67ο της ηλικίας (για τους ανώτερους). Η διάταξη είναι τόσο σαφής, όσο πιο σαφής δεν γίνεται, τόσο ώστε δεν επιδέχεται καν ερμηνεία.

Αλλά και αν ακόμη, παρόλα αυτά, επιχειρούσαμε να την ερμηνεύσουμε και αφήναμε στην άκρη την γραμματική, και εφαρμόζαμε άλλες ερμηνευτικές μεθόδους, πάλι στο ίδιο συμπέρασμα θα καταλήγαμε.

Η ιστορική π.χ. ερμηνεία, η αναζήτηση, δηλαδή, της βούλησης του συντακτικού νομοθέτη, όπως προκύπτει από τα πρακτικά της Βουλής, δεν αφήνει ούτε αυτή περιθώρια για διαφορετική ερμηνεία. Το ζήτημα του ορίου ηλικίας είχε απασχολήσει διεξοδικά την Ε' Αναθεωρητική Βουλή του 1975, τόσο στις Επιτροπές όσο και στην Ολομέλεια της Βουλής (βλέπε, Πρακτικά των συνεδριάσεων των υποεπιτροπών της αναθεώρησης του Συντάγματος, Βουλή των Ελλήνων, 1975, σ. 203-2304 και

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Στοιχηματίζοντας ότι οι πολιτισμικοί πόλεμοι έχουν τελειώσει», Mark Tushnet
- «Η προσωπικότητα του δικαστή», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Η ελευθερία της έκφρασης και το κρυφό νήμα», Νίκος Αλιβιζάτος
- «ΕΕ και κράτος δικαίου», Χαράλαμπος Ανθόπουλος
- «Οι ενώσεις των δικαστών», Πέτρος Παραράς
- «Έλλειμμα δημοκρατίας», Κώστας Χρυσόγονος
- «Νομιμότητα», Κώστας Μποτόπουλος
- «Η αμφίστομος μάχαιρα: οδηγίες χρήσεως», Αθανάσιος Αναγνωστόπουλος
- «Απίστευτο και όμως αληθινό», Αντώνης Μανιτάκης
- Δήλωση 14 καθηγητών του Συνταγματικού Δικαίου για το όριο ηλικίας των ανώτατων δικαστών
- Ανακοίνωση Ένωσης Δικαστικών Λειτουργών Συμβουλίου της Επικρατείας για το ζήτημα του ορίου ηλικίας δικαστικών λειτουργών

Πρακτικά των Συνεδριάσεων της Αναθεωρητικής Βουλής, σ. 603, 624-637). Στο σχέδιο Συντάγματος που είχε καταθέσει η Κοινοβουλευτική Επιτροπή είχε προβλεφθεί ως ανώτατο όριο το 70ό έτος της ηλικίας για τους ανώτατους δικαστικούς. Τελικά, στην Ολομέλεια και μετά από αντιδράσεις πολλών βουλευτών, τόσο της πλειοψηφίας όσο και της μειοψηφίας, που υποστήριζαν την ανάγκη της ηλικιακής ανανέωσης του δικαστικού σώματος, ο τότε υπουργός Δικαιοσύνης Στεφανάκης πρότεινε ως συμβιβαστική λύση και ως ανώτατο όριο το εξηκοστό έβδομο έτος της ηλικίας.

Από τα πρακτικά της Αναθεωρητικής Βουλής προκύπτει, πάντως, αβίαστα ότι η όλη συζήτηση αφορούσε αποκλειστικά και μόνον τα ανώτατα όρια αποχώρησης των δικαστών από την ενεργό υπηρεσία και όχι βέβαια τα κατώτερα.

Το ίδιο συμπέρασμα προκύπτει και αν επιχειρούσαμε να εφαρμόσουμε, καταχρηστικά και για τις ανάγκες της συζήτησης, την συστηματική ή την τελεολογική ερμηνεία. Σκοπός της διάταξη είναι να εξασφαλιστεί η καλύτερη δυνατή αξιοποίηση της πείρας αλλά και της ανανέωσης του δικαστικού σώματος γι' αυτό και για τους κατώτερους δικαστές μπήκε ως όριο αποχώρησης το 65ο έτος της ηλικίας. Κρίθηκε ότι τα όρια 65 και 67 επέτρεπαν την καλύτερη δυνατή ισορροπία μεταξύ βαθμολογικής εξέλιξης, ανανέωσης του σώματος με νεοεισερχομένους και αξιοποίησης της γνώσης και της εμπειρίας των παλαιότερων δικαστών.

Από το 1977, από τότε, δηλαδή, που άρχισε να ισχύει το συγκεκριμένο ανώτατο όριο αποχώρησης των δικαστικών, η σχετική διάταξη εφαρμόστηκε αδιαλείπτως και αδιατάρακτα ως επιταγή συνταγματική που ορίζει το ανώτατο όριο και όχι το κατώτατο υποχρεωτικής αποχώρησης.

Μία ρητή συνταγματική διάταξη δεν είναι δυνατόν, πάντως, να παρακαμφθεί με την επίκληση της αρχής της ισότητας, όπως αναφέρεται στην πρόσκληση της Ολομέλειας, επειδή πρόσφατες νομοθετικές ρυθμίσεις αναγνωρίζουν σε άλλους κλάδους λειτουργών όρια συνταξιοδότησης μεγαλύτερα των δικαστών. Δεν είναι δυνατόν να μπουν στην ίδια πλάστιγγα προς σύγκριση ρυθμίσεις συνταγματικές ανώτερης ισχύος με ρυθμίσεις νομοθετικές, κατώτερης ισχύος, διότι ως γνωστόν *lex superior derogat lex inferiori*.

Και ένα τελευταίο ερμηνευτικό επιχείρημα, όχι λιγότερο σημαντικό. Μπορεί να συναχθεί κατ' αναλογία από την σχετική διάταξη του Συντάγματος, που αφορά τους καθηγητές πανεπιστημίου, που είναι καταλυτικό για την

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Στοιχηματίζοντας ότι οι πολιτισμικοί πόλεμοι έχουν τελειώσει», Mark Tushnet
- «Η προσωπικότητα του δικαστή», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Η ελευθερία της έκφρασης και το κρυφό νήμα», Νίκος Αλιβιζάτος
- «ΕΕ και κράτος δικαίου», Χαράλαμπος Ανθόπουλος
- «Οι ενώσεις των δικαστών», Πέτρος Παραράς
- «Έλλειμμα δημοκρατίας», Κώστας Χρυσόγονος
- «Νομιμότητα», Κώστας Μποτόπουλος
- «Η αμφίστομος μάχαιρα: οδηγίες χρήσεως», Αθανάσιος Αναγνωστόπουλος
- «Απίστευτο και όμως αληθινό», Αντώνης Μανιτάκης
- Δήλωση 14 καθηγητών του Συνταγματικού Δικαίου για το όριο ηλικίας των ανώτατων δικαστών
- Ανακοίνωση Ένωσης Δικαστικών Λειτουργών Συμβουλίου της Επικρατείας για το ζήτημα του ορίου ηλικίας δικαστικών λειτουργών

αντίκρουση της πρότασης της Προέδρου του Αρείου Πάγου. Το άρθρο 16 παρ. 6 εδ. 3Σ προβλέπει ότι το ανώτατο όριο ηλικίας των καθηγητών Πανεπιστημίου ορίζεται με νόμο, εωσότου, όμως, εκδοθεί ο νόμος οι καθηγητές αποχωρούν αυτοδικαίως μόλις συμπληρώσουν το εξηκοστό έβδομο έτος της ηλικίας τους. Μέχρι σήμερα δεν έχει εκδοθεί ο προβλεπόμενος νόμος παρά τις φορτικές πιέσεις προς την πολιτική εξουσία, επί χρόνια, των υπό συνταξιοδότηση καθηγητών. Η νομοθετική εξουσία δεν ενέδωσε ούτε την περίοδο της κρίσης, όταν τα πανεπιστήμια είχαν κυριολεκτικά αποδεκατιστεί από προσωπικό και νέοι διορισμοί δεν γίνονται.

Μπροστά σε αυτήν την αναντίρρητη συνταγματική πραγματικότητα η Πρόεδρος του Αρείου Πάγου ενεργεί αγνοώντας προκλητικά το θεμελιώδη νόμο του κράτους και περιφρονώντας απροκάλυπτα την νομοθετική εξουσία.

Και εύλογα διερωτάται κανείς, γιατί το κάνει; Ενεργεί από άγνοια ή πλημμελή γνώση του Συντάγματος; Δεν θέλω να το πιστέψω για μια ανώτατη λειτουργό της δικαιοσύνης. Ή μήπως από ταπεινά προσωπικά κίνητρα και από ανομολόγητη ματαιοδοξία, όπως ισχυρίζονται ορισμένοι; Αρνούμαι και αυτό να το δεχτώ, διότι είναι σαν να δέχομαι ότι ανώτατοι λειτουργοί της δικαιοσύνης αδιαφορούν για την πλήρη καταρράκωση και τον ευτελισμό, που οδηγείται, τον τελευταίο καιρό, το τελευταίο οχυρό της Δημοκρατίας. Το μόνο που μας απέμεινε.

Δεν το δέχομαι, γιατί ξέρω ότι υπάρχουν δικαστές στην χώρα αυτή, που θα σηκώσουν, τελικά το βάρος της ιστορικής ευθύνης που του αναλογεί.

Την πολιτική όμως ευθύνη γι' αυτή την ανεκδιήγητη συμπεριφορά της Προέδρου του Αρείου Πάγου την φέρει ακέραια η Κυβέρνηση και το Υπουργικό Συμβούλιο που την επέλεξαν, πριν δύο χρόνια, μεθοδεύοντας την επιλογή της μεταξύ τόσων άλλων άξιων δικαστών. Μόνο που τα επίχειρα των ατυχών επιλογών της κυβέρνησης δεν τα πληρώνει μόνον η ίδια, αλλά και η χώρα.

<http://ende.gr/>, 26/1/2017

Δήλωση 14 καθηγητών του Συνταγματικού Δικαίου για το όριο ηλικίας των ανώτατων δικαστών

Οι κκ. Νίκος Κ. Αλιβιζάτος, Σπύρος Βλαχόπουλος, Γιώργος Γεραπετρίτης, Τζούλια Ηλιοπούλου-Στράγγα, Ιφιγένεια

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Στοιχηματίζοντας ότι οι πολιτισμικοί πόλεμοι έχουν τελειώσει», Mark Tushnet
- «Η προσωπικότητα του δικαστή», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Η ελευθερία της έκφρασης και το κρυφό νήμα», Νίκος Αλιβιζάτος
- «ΕΕ και κράτος δικαίου», Χαράλαμπος Ανθόπουλος
- «Οι ενώσεις των δικαστών», Πέτρος Παραράς
- «Έλλειμμα δημοκρατίας», Κώστας Χρυσόγονος
- «Νομιμότητα», Κώστας Μποτόπουλος
- «Η αμφίστομος μάχαιρα: οδηγίες χρήσεως», Αθανάσιος Αναγνωστόπουλος
- «Απίστευτο και όμως αληθινό», Αντώνης Μανιτάκης
- Δήλωση 14 καθηγητών του Συνταγματικού Δικαίου για το όριο ηλικίας των ανώτατων δικαστών
- Ανακοίνωση Ένωσης Δικαστικών Λειτουργιών Συμβουλίου της Επικρατείας για το ζήτημα του ορίου ηλικίας δικαστικών λειτουργιών

Καμτσιόδου, Γιώργος Κασιμάτης, Ξενοφών Κοντιάδης, Αντώνης Μανιτάκης, Παναγιώτης Μαντζούφας, Λίνα Παπαδοπούλου, Γιώργος Σωτηρέλης, Γιάννης Τασόπουλος, Σταύρος Τσακυράκης και Πηνελόπη Φουντεδάκη, ομότιμοι καθηγητές, καθηγητές και αναπληρωτές καθηγητές του Συνταγματικού Δικαίου στα Πανεπιστήμια Αθηνών και Θεσσαλονίκης και στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, προέβησαν στην ακόλουθη δήλωση για το ζήτημα που ανέκυψε σχετικά με το όριο ηλικίας των ανώτατων δικαστικών λειτουργιών:

1. Η Πρόεδρος του Αρείου Πάγου συγκάλεσε τη διοικητική ολομέλεια του Δικαστηρίου στην οποία εισηγείται ότι η διάταξη της παραγράφου 5 του άρθρου 88 του Συντάγματος, που ορίζει ότι οι ανώτατοι δικαστικοί «αποχωρούν υποχρεωτικά από την υπηρεσία μόλις συμπληρώσουν το εξηκοστό έβδομο έτος της ηλικίας τους», πρέπει να ερμηνευθεί πως σημαίνει: πρώτον, ότι απαγορεύεται να παυθούν προτού συμπληρώσουν το 67^ο έτος και, δεύτερον, ότι επιτρέπεται, αν οι ίδιοι το επιθυμούν, να παραταθεί η θητεία τους και πέραν του 67^{ου} έτους. Αλλιώς, υποστηρίζει η κ. Πρόεδρος, οι δικαστές υφίστανται δυσμενή διάκριση, η οποία, κατά την άποψή της, είναι αντίθετη με Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2. Η παύση, εν τούτοις, δικαστικού λειτουργού ρυθμίζεται από άλλες διατάξεις του Συντάγματος (τα άρθρα 88 παρ. 4 και 91), χωρίς να συναρτάται με την ηλικία του λειτουργού. Εξ άλλου, το ενωσιακό δίκαιο, όπως έχει μάλιστα ερμηνευθεί από το Δικαστήριο της ΕΕ, δεν αποδοκιμάζει διατάξεις που θέτουν αντικειμενικά ηλικιακά όρια στη συνταξιοδότηση (βλ. ιδίως στις υποθέσεις C-411/05 και C-250/09), ούτε μπορεί να εφαρμοσθεί όταν πρόκειται για εθνική κανονιστική ρύθμιση, αν δεν υφίσταται κανένα συνδυαστικό στοιχείο με το ενωσιακό δίκαιο (υπόθεση C-268/15). Πολλώ δε μάλλον που η ρύθμιση της σταδιοδρομίας των δικαστών –και των δημόσιων λειτουργιών γενικότερα– δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του ενωσιακού δικαίου. Σε κάθε περίπτωση, οι λέξεις «αποχωρούν υποχρεωτικά» (και μάλιστα στις 30 Ιουνίου του έτους κατά το οποίο συμπληρώνουν τα 67, όπως ορίζει ρητά το Σύνταγμα), δεν μπορούν σε καμιά περίπτωση να ερμηνευθούν ότι σημαίνουν «αποχωρούν αν το θέλουν».

3. Εντελώς αβάσιμα είναι βέβαια και τα περί διακρίσεων σε βάρος των δικαστών. Διότι δεν υπάρχουν αντισυνταγματικές συνταγματικές διατάξεις. Διαφορετικά, κάθε ηλικιακός προσδιορισμός που υπάρχει στο Σύνταγμα (όπως π.χ. για τον Πρόεδρο της

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Στοιχηματίζοντας ότι οι πολιτισμικοί πόλεμοι έχουν τελειώσει», Mark Tushnet
- «Η προσωπικότητα του δικαστή», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Η ελευθερία της έκφρασης και το κρυφό νήμα», Νίκος Αλιβιζάτος
- «ΕΕ και κράτος δικαίου», Χαράλαμπος Ανθόπουλος
- «Οι ενώσεις των δικαστών», Πέτρος Παραράς
- «Έλλειμμα δημοκρατίας», Κώστας Χρυσόγονος
- «Νομιμότητα», Κώστας Μποτόπουλος
- «Η αμφίστομος μάχαιρα: οδηγίες χρήσεως», Αθανάσιος Αναγνωστόπουλος
- «Απίστευτο και όμως αληθινό», Αντώνης Μανιτάκης
- Δήλωση 14 καθηγητών του Συνταγματικού Δικαίου για το όριο ηλικίας των ανώτατων δικαστών
- Ανακοίνωση Ένωσης Δικαστικών Λειτουργιών Συμβουλίου της Επικρατείας για το ζήτημα του ορίου ηλικίας δικαστικών λειτουργιών

Δημοκρατίας, που πρέπει να είναι τουλάχιστον 40 χρονών, ή για τον βουλευτή, που πρέπει να είναι τουλάχιστον 25) θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι συνιστά διάκριση και να ερμηνευθεί έτσι ώστε να παραμερισθεί η σχετική ρύθμιση, παρ' ότι είναι σαφής.

4. Τα μέλη του Αρείου Πάγου καλούνται, επομένως, να υιοθετήσουν μια ερμηνεία έωλη, αντίθετη προς το γράμμα και το πνεύμα του Συντάγματος, η οποία απειλεί να πλήξει ανεπανόρθωτα όχι μόνο το κύρος του Ανώτατου Δικαστηρίου, αλλά και την δεσμευτικότητα του Συντάγματος. Αν στο μέλλον θέλει θεωρηθεί ότι οι Ανώτατοι Δικαστές πρέπει να αποχωρούν στα 70 ή στα 75 τους, μια μόνο λύση υπάρχει: να αναθεωρηθεί το άρθρο 88 του Συντάγματος.

5. Ως καθηγητές του Συνταγματικού Δικαίου φρονούμε ότι η εισήγηση της κ. Προέδρου πρέπει να απορριφθεί χωρίς δισταγμούς και επιφυλάξεις. Μόνον έτσι θα διασφαλισθεί το κύρος της δικαιοσύνης και του Συντάγματος.

πηγή: «Το Βήμα», 23/1/2017

Ανακοίνωση Ένωσης Δικαστικών Λειτουργιών Συμβουλίου της Επικρατείας για το ζήτημα του ορίου ηλικίας των δικαστικών λειτουργιών

Με αφορμή τη δημόσια συζήτηση σχετικά με το ζήτημα του ορίου ηλικίας των δικαστικών λειτουργιών, το Δ.Σ. της Ένωσης των Δικαστικών Λειτουργιών του Συμβουλίου της Επικρατείας επισημαίνει τα εξής:

1) Η δικαστική ανεξαρτησία κατοχυρώνεται σε όλα ανεξαιρέτως τα ελληνικά Συντάγματα και συνδέεται ευθέως με τις θεμελιώδεις αρχές της διάκρισης των λειτουργιών και του κράτους δικαίου. Η δικαστική ανεξαρτησία περιλαμβάνει προσωπικές και λειτουργικές εγγυήσεις που κατοχυρώνονται στο Σύνταγμα, μεταξύ των οποίων σημαίνουσα θέση κατέχει ο καθορισμός συγκεκριμένου ορίου ηλικίας, με τη συμπλήρωση του οποίου οι δικαστές αποχωρούν υποχρεωτικά από την υπηρεσία.

2) Ο καθορισμός από το Σύνταγμα του 1975 συγκεκριμένου ορίου ηλικίας αποτρέπει παρεμβάσεις του νομοθέτη που θα αποσκοπούσαν είτε στην παράταση παραμονής ήδη υπηρετούντων ανώτατων δικαστών είτε στην πρόωρη απομάκρυνσή τους με την μείωση του ορίου, ενώ ταυτόχρονα διασφαλίζει την ανανέωση των προσώπων στις ανώτατες θέσεις της δικαστικής ιεραρχίας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Στοιχηματίζοντας ότι οι πολιτισμικοί πόλεμοι έχουν τελειώσει», Mark Tushnet
- «Η προσωπικότητα του δικαστή», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Η ελευθερία της έκφρασης και το κρυφό νήμα», Νίκος Αλιβιζάτος
- «ΕΕ και κράτος δικαίου», Χαράλαμπος Ανθόπουλος
- «Οι ενώσεις των δικαστών», Πέτρος Παραράς
- «Έλλειμμα δημοκρατίας», Κώστας Χρυσόγονος
- «Νομιμότητα», Κώστας Μποτόπουλος
- «Η αμφίστομος μάχαιρα: οδηγίες χρήσεως», Αθανάσιος Αναγνωστόπουλος
- «Απίστευτο και όμως αληθινό», Αντώνης Μανιτάκης
- Δήλωση 14 καθηγητών του Συνταγματικού Δικαίου για το όριο ηλικίας των ανώτατων δικαστών
- Ανακοίνωση Ένωσης Δικαστικών Λειτουργιών Συμβουλίου της Επικρατείας για το ζήτημα του ορίου ηλικίας δικαστικών λειτουργιών

που αποτελεί βασική επιλογή ενός δημοκρατικού πολιτεύματος.

3) Η επιλογή του Συντάγματος 1975 οφείλεται στις πικρές εμπειρίες που έζησε το δικαστικό σώμα και γενικότερα η ελληνική πολιτεία και κοινωνία, από τις παρεμβάσεις του νομοθέτη στον καθορισμό του ορίου ηλικίας με σκοπό την εκκαθάριση του δικαστικού σώματος από πρόσωπα “μη αρεστά” στην εκτελεστική εξουσία και την προώθηση άλλων που θεωρούνταν “ημέτεροι”.

4) Οι παρεμβάσεις αυτές παρατηρούνται από τη δικτατορική κυβέρνηση Μεταξά (ΑΝ 1912/1939), από τις κατοχικές κυβερνήσεις (ΝΔ 266/1941, ΝΔ 1380/1942) και από κυβερνήσεις κατά την περίοδο του εμφυλίου πολέμου (ΑΝ 721/1945).

5) Το Συμβούλιο της Επικρατείας, επί προσφυγής του αποχωρήσαντος προέδρου του Αρείου Πάγου λόγω μείωσης του ορίου ηλικίας, με την απόφαση 46/1945 έκρινε αντισυνταγματικό τον ΑΝ 721/1945 με τη σκέψη ότι ο προβλεπόμενος στο άρθρο 88 παρ. 2 Σ. 1911 ειδικός νόμος μόνον εφάπαξ μπορούσε να εκδοθεί, διότι αντίθετη εκδοχή που θα επέτρεπε τη διαρκή αυξομείωση των ορίων ηλικίας θα οδηγούσε σε ουσιώδη μείωση της συνταγματικής εγγύησης της ανεξαρτησίας των δικαστικών λειτουργιών. Ωστόσο, ο πρόεδρος του Αρείου Πάγου απαλλάχθηκε εκ νέου από την υπηρεσία με β.δ. εκδοθέν, αυτή τη φορά, κατ’ επίκληση της 93/1946 συντακτικής πράξης, αλλά η Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας, με την 370/1946 απόφαση έκρινε και την εν λόγω συντακτική πράξη αντισυνταγματική, ακυρώνοντας το ως άνω β.δ.

6) Έχοντας επίγνωση των προβλημάτων και των ανωμαλιών που δημιουργήθηκαν και είχαν ως στόχο την ποδηγέτηση της δικαιοσύνης, το Σύνταγμα του 1952 (άρθρο 88 παρ. 2) ρύθμισε το ίδιο κατά τρόπο εξαντλητικό το ζήτημα των ορίων ηλικίας των δικαστικών λειτουργιών αφαιρώντας οριστικά τη σχετική εξουσία από τον νομοθέτη. Την ίδια επιλογή ακολούθησε και ο συντακτικός νομοθέτης του 1975 (άρθρο 88 παρ. 5), ρυθμίζοντας κατά τρόπο αποκλειστικό το όριο ηλικίας, όπως συνάγεται από τις προπαρασκευαστικές εργασίες θέσπισης του Συντάγματος 1975 (Βουλή των Ελλήνων, Ε’ Αναθεωρητική Βουλή, Πρακτικά των Συνεδριάσεων των Υποεπιτροπών της επί του Συντάγματος 1975 Κοινοβουλευτικής Επιτροπής σ. 203 επ., 287επ., Βουλή των Ελλήνων, Ε’ Αναθεωρητική Βουλή, Επίσημα Εστενογραφημένα Πρακτικά της Ολομέλειας της Επιτροπής του Συντάγματος 1975 σ. 384 - 393, Βουλή των Ελλήνων, Ε’ Αναθεωρητική Βουλή, Πρακτικά των

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Στοιχηματίζοντας ότι οι πολιτισμικοί πόλεμοι έχουν τελειώσει», Mark Tushnet
- «Η προσωπικότητα του δικαστή», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Η ελευθερία της έκφρασης και το κρυφό νήμα», Νίκος Αλιβιζάτος
- «ΕΕ και κράτος δικαίου», Χαράλαμπος Ανθόπουλος
- «Οι ενώσεις των δικαστών», Πέτρος Παραράς
- «Έλλειμμα δημοκρατίας», Κώστας Χρυσόγονος
- «Νομιμότητα», Κώστας Μποτόπουλος
- «Η αμφίστομος μάχαιρα: οδηγίες χρήσεως», Αθανάσιος Αναγνωστόπουλος
- «Απίστευτο και όμως αληθινό», Αντώνης Μανιτάκης
- Δήλωση 14 καθηγητών του Συνταγματικού Δικαίου για το όριο ηλικίας των ανώτατων δικαστών
- Ανακοίνωση Ένωσης Δικαστικών Λειτουργιών Συμβουλίου της Επικρατείας για το ζήτημα του ορίου ηλικίας δικαστικών λειτουργών

Συνεδριάσεων της Ολομέλειας της Βουλής των συζητήσεων επί του Συντάγματος 1975 σ. 603 επ., 624 επ., 751επ.). Όπως δε έχει κριθεί από την Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας ο καθορισμός από το Σύνταγμα του ορίου υποχρεωτικής αποχώρησης από την υπηρεσία των δικαστικών λειτουργών δεν θίγει την αρχή της ισότητας (βλ. ΣτΕ Ολομ. 4581/1983).

7) Εξάλλου, δεν τίθεται ζήτημα παραβίασης του ενωσιακού δικαίου, το οποίο σέβεται την συνταγματική ταυτότητα των κρατών μελών (άρθρο 4 παρ. 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση), συμπεριλαμβανομένων και των διατάξεων του Συντάγματος για την δικαστική ανεξαρτησία. Σε πρόσφατη, μάλιστα, απόφασή του το ΔΕΕ έκρινε ότι η υποχρεωτική αποχώρηση δικαστικών λειτουργών από την υπηρεσία μετά τη συμπλήρωση ανάλογου ορίου ηλικίας δεν αντιβαίνει στο ενωσιακό δίκαιο (βλ. ΔΕΕ απόφαση της 21.7.2011, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-159/2010 και C-160/2010, Gerhard Fuchs και Peter Köhler). Σημειωτέον δε ότι και με την απόφαση του Ανώτερου Διοικητικού Δικαστηρίου της Έσσης (Hessischer VGH, Beschluss vom 19.8.2013 – Az 1 B 1313/13) κρίθηκε ότι η υποχρεωτική αποχώρηση δικαστών από την υπηρεσία με τη συμπλήρωση συγκεκριμένου ορίου ηλικίας δεν αντιβαίνει στο ενωσιακό δίκαιο και, με τον τρόπο αυτό, ανατράπηκε η προγενέστερη διάταξη της 16.5.2013 του Διοικητικού Δικαστηρίου της Φρανκφούρτης (VG Frankfurt am Main, Beschluss vom 16.5.2013, Az. 9 L 1393/13.F), με την οποία, κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων, είχαν κριθεί τα αντίθετα.

8) Από όλα τα ανωτέρω προκύπτει ότι η διάταξη του άρθρου 88 παρ. 5 του Συντάγματος είναι σαφής και ανεπιφύλακτη και δεν είναι δεκτική αντίθετης ερμηνείας που θα ανέτρεπε την ασφάλεια δικαίου, στην οποία αποβλέπει κάθε πολίτης και την οποία είναι ταγμένοι να υπηρετούν οι δικαστές. Συνεπώς, η συζήτηση γύρω από το ζήτημα του ορίου ηλικίας των δικαστικών λειτουργών μπορεί να γίνει μόνο με τελικό σκοπό τη διατύπωση πρότασης για την αναθεώρηση της σχετικής διατάξεως του Συντάγματος. Οποιαδήποτε άλλη λύση δίνει τη δυνατότητα να ανατρέπονται διατάξεις του Συντάγματος με σαφές και ανεπιφύλακτο περιεχόμενο.

23/1/2017

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Νέες δραστηριότητες του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Προγράμματα

- “ENABLE - Enabling dematerialized access to information and assets for judicial enforcement of claims in the EU”

Νέες δραστηριότητες του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Προγράμματα

- “ ENABLE - Enabling dematerialized access to information and assets for judicial enforcement of claims in the EU ”

Το Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου σε συνεργασία με τη Διεθνή Ένωση Δικαστικών Επιμελητών (**Union Internationale des Huissiers de Justice et officiers Judiciares**) και το **Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης** έχει αναλάβει την υλοποίηση του έργου με τίτλο : “ ENABLE - Enabling dematerialized access to information and assets for judicial enforcement of claims in the EU ”.

Το έργο αποσκοπεί στη διερεύνηση λύσεων ηλεκτρονικής δικαιοσύνης με στόχο την ανταλλαγή πληροφόρησης και ρεαλιστικών συνθηκών για την ασφαλή πρόσβαση σχετικά με την δικαστική επιβολή απαιτήσεων στην ΕΕ. Εστιάζει στον εντοπισμό, την τεκμηρίωση και την άρση των υφιστάμενων εμποδίων για την ανεύρεση λύσεων ηλεκτρονικής δικαιοσύνης και την επιβολή απαιτήσεων που εκτελούνται από δικαστικούς υπαλλήλους.

Ειδικότερα θα πραγματοποιηθούν οι ακόλουθες δράσεις:

- Ενημερωμένος κατάλογος των πρωτοβουλιών ηλεκτρονικής δικαιοσύνης επί άυλων ανταλλαγών πληροφόρησης σε οκτώ κράτη μέλη
- Αξιολόγηση των ακολουθούμενων πολιτικών σε οκτώ κράτη μέλη, πιλοτικά
- Προσδιορισμός εμποδίων και καλών πρακτικών
- Ανταλλαγή απόψεων και συζήτηση μεταξύ των κρατών μελών για την προώθηση και διαμόρφωση κοινών πολιτικών
- Αξιολόγηση των επιπτώσεων και του κόστους αυτών των λύσεων
- Τεχνικές προδιαγραφές των προτεινόμενων λύσεων

Δράσεις:

Συλλογή δεδομένων και ανάλυση, ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και διαμόρφωση σεναρίων για το μέλλον, διάδοση των δραστηριοτήτων.

Αν ενδιαφέρεστε για συμμετοχή στο πρόγραμμα ή για περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να επικοινωνήσετε με την Εκτελεστική Διευθύντρια του Ιδρύματος Τσάτσου κυρία Μαρία Μουσουμή (centre@cecl.gr)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

**Νέες δραστηριότητες του Κέντρου
Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου –
Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη
Τσάτσου**

Εκδηλώσεις

- «Το Σύνταγμα και η εφαρμογή του στην πράξη»,
Αμφιθέατρο Μεγάρου Διοικητού Θ.Β. Καρατζά,
9/2/2017

Εκδηλώσεις

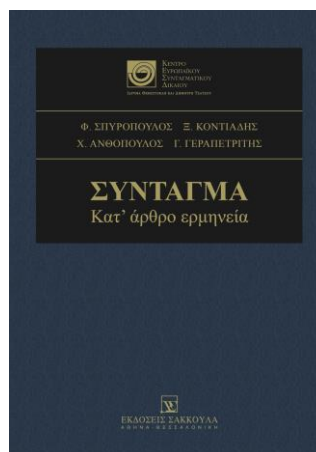
- «Το Σύνταγμα και η εφαρμογή του στην πράξη»,
Πέμπτη 9 Φεβρουαρίου 2017, Αίθουσα Μεγάρου
Διοικητού Θ.Β. Καρατζά

Το Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου –
Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου και οι
εκδόσεις Σάκκουλα διοργανώνουν εκδήλωση με θέμα

«Το Σύνταγμα και η εφαρμογή του στην πράξη»

επ' ευκαιρία της έκδοσης του συλλογικού έργου
«ΣΥΝΤΑΓΜΑ: Κατ' άρθρο ερμηνεία» (επιστ. δ/νση Φ.
Σπυρόπουλου/Ξ. Κοντιάδη/Χ. Ανθόπουλου/Γ.
Γεραπετρίτη)

την **Πέμπτη 9 Φεβρουαρίου** και ώρα **18:00**
στο **Αμφιθέατρο του Μεγάρου Διοικητού Θ.Β.
Καρατζά** (Αιόλου 82-84)

Την εκδήλωση θα τιμήσει με την παρουσία του η Α.Ε.
ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας
Κύριος Προκόπιος Παυλόπουλος

Ομιλητές

Αθανάσιος Κουτρομάνος

τ. Πρόεδρος του Αρείου Πάγου, Πρόεδρος του ΕΣΡ

Γεωργία Μαραγκού

Αντιπρόεδρος του Ελεγκτικού Συνεδρίου

Αικατερίνη Σακελλαροπούλου

Αντιπρόεδρος Συμβουλίου της Επικρατείας

Βασίλης Αλεξανδρής

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Νέες δραστηριότητες του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Εκδηλώσεις

- «Το Σύνταγμα και η εφαρμογή του στην πράξη»,
Αμφιθέατρο Μεγάλου Διοικητού Θ.Β. Καρατζά,
9/2/2017
- «Η προσωπικότητα του δικαστή και η νομολογία»,
ΔΣΑ 20/2/2017

Πρόεδρος Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών

Φίλιππος Σπυρόπουλος
Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών

Συντονιστής
Καθηγητής **Ξενοφών Κοντιάδης**, Πρόεδρος του
Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου

• «Η προσωπικότητα του δικαστή και η νομολογία», Δευτέρα 20 Φεβρουαρίου 2017, Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών

Το Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου με αφορμή την έκδοση του βιβλίου του **Jeffrey Rosen**, «**Το Ανώτατο Δικαστήριο των Η.Π.Α.**», εκδοτική σειρά του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου: «Σύγχρονοι Στοχαστές για τη Δημοκρατία και το Σύνταγμα» (Πρόλογος: Νικόλαος Κ. Σακελλαρίου, Πρόεδρος του ΣτΕ, Εισαγωγή-Μετάφραση: Αικατερίνη Μ. Ρωξάνα, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2016, 423 σελ.)

διοργανώνει δημόσια συζήτηση με θέμα

«Η προσωπικότητα του δικαστή και η νομολογία»

τη **Δευτέρα 20 Φεβρουαρίου 2017**, ώρα **18:00**
στον **Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών**

Ομιλητές

Φίλης Αρναούτογλου
επίτ. Αντιπρόεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας,
Πρόεδρος της Αρχής Εξέτασης Προδικαστικών
Προσφυγών

Ιωάννης Σαρμάς
Αντιπρόεδρος του Ελεγκτικού Συνεδρίου

Ειρήνη Σαρπ
Αντιπρόεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας

Γιάννης Τασόπουλος
Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών

Αικατερίνη Ρωξάνα
Πάρεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Νέες δραστηριότητες του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Εκδηλώσεις

- «Η προσωπικότητα του δικαστή και η νομολογία»,
ΔΣΑ 20/2/2017

Τρομοκρατική ενέργεια στα γραφεία του Κέντρου
Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος
Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου, 4/1/2017

Τη συζήτηση θα συντονίσει ο **Κωνσταντίνος
Μενουδάκος**, επίτ. Πρόεδρος του Συμβουλίου της
Επικρατείας, Πρόεδρος Αρχής Προστασίας Δεδομένων
Προσωπικού Χαρακτήρα

Τρομοκρατική ενέργεια στα γραφεία του Κέντρου
Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος
Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου, 4/1/2017

Ευχαριστούμε θερμά τις εκατοντάδες φίλες και φίλους του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου - Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου για τα μηνύματα συμπαράστασης μετά την τρομοκρατική ενέργεια της Τετάρτης 4/1/2017.

Παραθέτουμε ενδεικτικά κάποιες από τις ανακοινώσεις συμπαράστασης:

- [Γραφείο Τύπου της Νέας Δημοκρατίας](#)
- [Φ. Γεννηματά: Όσο κι αν κάποιος το επιθυμούν και το σχεδιάζουν, η επιστημονική σκέψη και έρευνα θα παραμείνει ελεύθερη](#)
- [Ανακοίνωση της Ελληνικής Ένωσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, για το τρομοκρατικό χτύπημα στο Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου \(Ιδρυμα Θ. & Δ. Τσάτσου\)](#)
- [Ανακοίνωση του Ομίλου Αριστόβουλος Μάνεσης, για την επίθεση στα γραφεία του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου](#)
- [Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών: Καταδίκη επιθέσεων κατά Δικηγόρων](#)

www.cecl.gr
Επικοινωνία: centre@cecl.gr